

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science

Yıl: 5, Sayı: 32, Aralık 2018, s. 1-10

Dr. Öğr. Üyesi Yeşim FETTAHOĞLU

Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi/Temel İslam Bilimleri Bölümü Arap Dili ve
Belagatı Anabildi, yesimkurt@gumushane.edu.tr

LÜBNANLI YAZAR LEYLÂ BA'LEBEKKÎ'NİN YAŞIYORUM ADLI ROMANI ÖRNEĞİNDE KADININ ÖZGÜRLÜK ARAYIŞI

Özet

Lübnanlı yazar Leylâ Ba'lebekkî'nin kaleme aldığı ilk romanı Ene Ahyâ (Yaşıyorum), Arap kadın edebiyatının başarılı bir klasiğidir. Güçlü bir şekilde egzistansiyalizmden etkilenen Leylâ Ba'lebekkî, kadınların ezilmişliğini konu etmeye ilk cesaret eden yazarlardan biri olduğu için Arap Françoise Sagan olarak tanımlanmıştır. Roman 1958'de yayımlandığında şiddetli tepkilere neden olmuştur. Genç bir kadının dünyaya karşı feryadını o zamana kadar duyulmamış bir şekilde ortaya koymuştur ve kadının sesi olarak görülen öncü bir eserdir. Ene Ahyâ 1950'li yılların sonlarında asi, genç Lübnanlı bir kadının hikâyesini anlatır. Beyrut'ta itibarlı bir tüccarın kızı olan Lînâ ailesinin geleneksel prangalarından kurtulmak ister. Genç kadın sürekli olarak yaygın kaideleri reddeder. Hayata karşı bireysellik ve özgürlük arayışındadır. Bu çalışmada yazarın hayatı ve fikirleri hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra da Ene Ahyâ romanında kadının bireysellik ve özgürlük arayışı yönünde analiz yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Leylâ Ba'lebekkî, Lübnan, Ene Ahyâ, Yaşıyorum, Roman, Varoluşçuluk, Egzistansiyalizm, Bireysel Özgürlük.

WOMEN'S FREEDOM SEEKING IN THE EXAMPLE OF LEBANESE WRITER LEYLA BA'LEBEKKI'S NOVEL, "I LIVE"

Abstract

Lebanese writer Layla Balabakki's first novel Ane Ahya (I Live) was a masterpiece of Arabia women literature. Layla Balabakki who powerfully affected by existentialism is identified as an Arabia Françoise Sagan because of being the first

women writer who venture to write women persecution. Novel caused violent reactions when it published in 1958. Novel is seen as a pioneer work, which is a voice of woman, because it unfolds a young woman's clamour to the word that isn't unheard before. Ene Ahya (I Live) narrates the story of a Lebanese rebellious young women in the late of 1950's. Lina who is a daughter of an honourable merchant in Beirut wants to get rid of her family's traditional rules. She always refuses common rules and she is in a search of freedom and individualism toward the life. In this study, the knowledge of writer's life and ideology is given. Thereafter, women seeking of individualism and freedom in the novel Ene Ahya (I Live) is analysed.

Key Words: Layla Balabakki, Lebanon, Ene Ahya, I Live, Ich Lebe, Novel, Existentialism, Individual Freedom.

GİRİŞ

Leylâ 'Alî el-Hâc Ba'lebekkî, 1934 yılında Beyrut'ta Dâru'l-Mreisse'de bir Şii ailesinde dünyaya geldi. Bir röportajında yazar kendini şu şekilde ifade eder: *"Ba'lebek'ten Lübnan'ın güneyine göç eden bir Şii ailesinde doğdum. Aile daha sonra Beyrut'ta yaşamak ve çalışmak için göç etti. Çiftçiliğe ek olarak büyük dedem, köyün çocuklarına ve gençlerine zeytin ağaçlarının gölgesinde eğitim verdi. Fakir bir adamdı ve din konusunda çok iyi bir bilgeydi. Babam zecel türü halk şiirleri yazdı ama annem okuma yazma bilmiyordu ve durumu benim öfkemi alevlendirdi. On dört yaşındayken yazmaya başladım."*¹

Kendi ifadesi ile babasının şair annesinin ise okuma yazma bilmeyen bir kadın olduğunu ve on beş yaşında evlenip on çocuğu olduğunu dile getirir.² Yazar annesine sadece eğitimsiz olduğu için değil ataerkil düzene bağlı olduğu için de öfkeli. Ba'lebekkî, dedesinin fakir bir adam olduğunu belirtir fakat babasının sosyo-ekonomik durumuyla ilgili bilgi vermez. Babasının, o zamanlar Beyrut'taki Fransız kuvvetleri tarafından çalıştırıldığı daha sonra da, ithalat ve ihracat yapan bir ticaret şirketi için çalıştığı bilinmektedir.³ Ailesi makul bir sosyo-ekonomik durumu korumuştur.

Ba'lebekkî'nin ailesi toplum değerlerinin önüne geçemeyen, el âlem ne der kaygısı olan bir aile tipidir. İlkokulu bitirdikten sonra eğitimini tamamlamak için mücadele etmesi gerektiğini kendi ifadeleri ile şu şekilde anlatıyor: *"Kadınların eğitimini suç olarak gören muhafazakâr bir aileden geldim. İlkokulu bitirdiğimde babamın eğitimime devam etmeme izin vermesi için üç ay boyunca açlık grevi yapmam gerekti."*⁴ Burada kastedilen muhafazakârlık dini boyutta değil kız çocuklarının eğitim almasının toplum nazarında gereksiz görülmesi ile dışarıya karşı koruma anlamındadır. Yazar, gözlemlendiği annesi ile aynı kaderi yaşamamakta kararlıdır. Bunun yolunun eğitimden geçtiğini anlamış ve ailesine, topluma karşı güçlü bir kişilik kazanmak için eğitime tutunmuştur. Beyrut'ta Şii, Sünni, Hristiyan halkın bir arada

¹ Robert Campbell, *İ'lâmu'l- edebi'l-Arabiyyi'l-muâsir- Siyer ve siyer zâtiyye*, Beyrut, eş-Şâkiretu'l-Muttehida li't-Tevzî', 1996, s. 336.

² Laila Baalbakki, *Ich Lebe*, Çev. Leila Chammaa, Lenos Verlag yay., Basel- Switzerland, 1994, s.282.

³ Halid Igberia, Laylâ Ba'albakî and Feminism throughout her Fiction, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, University of Edinburg, Scotland, s. 50.

⁴ Corci Zeydan, *Arab Women Novelists: The Formative Years and Beyond*, State University of New York Press, New York, 1995, s. 96.

olduğu bir ortamda yetişmesi de ailesinin gelenekçi zihniyetinden farklı düşünmesine, onlarla özgürlük konusunda çatışmaya girmesine bir etken olabilir.

Ba'lebekkî, Medresetü'l-Ma'ârifi'l-İbtidâ'iyye'de ilkokulunu tamamladıktan sonra ortaokulu bitirdi. Beyrut'taki Aziz Joseph Üniversitesine, Külliyyetü'l-Âdâbu's-Şarkiyât (Doğu Edebiyatları Fakültesi) 'ne katıldı.⁵ 1957'de eğitimine ara verdi ve Lübnan Parlamentosu'nda sekreter olarak işe başladı. 1960 yılında Ba'lebekkî lisans eğitimine devam etmek için bir yıl süreli bir Fransız bursu aldı ve 1960-1961 öğretim yılı için Paris'e gitti. Fransızca'yı iyi derecede konuşan yazarın özellikle feminist düşüncelerinde Fransız eğitim ve felsefesinden etkilendiği iddia edilmektedir.⁶

George N. Sfeir, Ba'lebekkî'yi Fransız romancı ve oyun yazarı olan Arap Françoise Sagan (1935-2004) olarak kabul eder.⁷ Tam bir kanıt ortaya konamasa da Sagan'ın yazılarında pek çok feminist Arap kadın yazara öncü olduğu görüşü vardır.⁸

Ba'lebekkî gelenekçi tarzda yaşam sürdüren ailesi ile sadece eğitim için karşı karşıya gelmedi. Onun ailesi ile çatışmasına sebep olan bir işte çalışması, evinin dışında zaman geçirmesi ve düşüncelerini herkesin içinde söylemesi gibi pek çok konu vardı. Bir kadının yerinin evi olduğunu savunan ailesine sonuna kadar karşı çıkan yazar aynı savunmaları *Ene Ahyâ'da Lînâ*'ya da yaptırmıştır.

Tüm bunların üzerine yazar ailesi ile sürekli çatışmasından dolayı mutsuzdu. Ailesi peçe takmasını istediğinde de buna şiddetle karşı çıktı. Yazar annesinin dindar olmadığını fakat toplum baskısından dolayı kendisini engellemek istediğini savunur. Arkadaşlarıyla gece eğlenmek için evden çıkmasına izin vermediğini, araba sürmesini ve yalnız seyahat etmesini istemediğinden ona bir araba almak istemediğini söyler. Annesinin arkadaşları ile birlikte içki içmesine karşı olmadığını fakat kızının evinin dışına çıkmak için iznini istemesinin gerekli olduğunu vurgular.⁹ Yazara göre ikiyüzlü bir tutum olan bu durumdan dolayı kendisini kanıtlamak için ebeveynleriyle sürekli çatışır. Yeteneklerinden ve düşüncelerinden dolayı kendisi ile gurur duyar.

Yazar düşüncelerinden dolayı sadece ailesi ile değil çevresi ile de mücadele etmek zorunda kalmıştır. Özellikle peçe takmayı reddettiğinde ikamet ettiği yerdeki topluluk kızlarının kendisi ile görüşmesine dahi sıcak bakmamıştır.¹⁰ Dini geleneklerin diğer hükümlerini reddetmesi, yaşadığı dönemde neredeyse imkânsız olmasına rağmen bir işte çalışması, yükseköğrenimini bitirmesi vb. durumlar sosyal yaşamında ne denli özgür ruhlu, bireysel mücadelesini sonuna kadar sürdüren, kendine özgü bir karakter olduğunu ortaya koyuyor.

Büyüdüğü ünlü Rüstem Paşa Caddesi, yazarın ilk romanı *Ene Ahyâ'yı* (1958) yayınlayan şiir incelemesi olan *Dâru'l-Mecelleti's-Şi'r* (Şi'r yayınevi) gibi yayınevlerine ev sahipliği yaptı. Ba'lebekkî'nin babası halk şiirlerinin okunması için evde üst düzey Lübnan

⁵ Cemîle Emîn Huseyn, *el-Mer'etu Fi'r-rivâyeti'l-Lübnâniyyeti'l-muâsır (1899-2009)*, Dâru'l-Fârâbî, Lübnan, 2016, s. 133.

⁶ Laila Baalbakki, *Ich Lebe*, s.282.

⁷ George N. Sfeir, "A Literary Letter From Lebanon," New York Times (Sep. 13, 1964) www.nytimes.com/1964/09/13/a-literary-lett.

⁸ Nebîh el-Kâsım, *Fransuvâz Sâğân ve tilke'l-eyyâmi'l-Cemîle*, <http://www.nabih-alkasem.com/fransuaz.htm> 6.12.2018 14.33.

⁹ Leylâ Ba'lebekkî, *Nahnu bilâ ekni'ah*, Meşhûrâtü'n-Nedve'l-Lübnâniyye, 1959, s. 14-16.

¹⁰ Igberia, a.g. tez, s.55.

şairlerini ve liderlerini ağırlayarak gayri resmi oturumlar düzenlemiştir. Bu kültürel ortam yazarın entelektüellere ve şairlere aşına olmasını, özgürce ve cesaretle hareket etmesini öğretti.¹¹ Ayrıca Lübnan parlamentosunda çalışması Fransa, Şii ve Sünni anayasalarını iyi bilmesini gerektirdiğinden eğitim hakları, kadın-erkek olmak üzere temel bireysel hak ve özgürlükleri iyi bilmesine ortam sağlamıştır. Anayasanın yanı sıra siyasi partilerin ilkelerine, genel olarak Arap milliyetçiliğine ve siyasi tartışma ortamlarına şahitlik ederek ufkunu genişletmiştir.

Yazar dini ve mezhepsel siyasi partilere de karşı çıktı. Din ve devlet arasındaki ayrılığa inanan bir laiklikti.¹² *Ene Ahyâ'nın* ilk çalışmalarını bu parlamentodaki işi sırasında kaleme almıştır. Bu romandaki başkarakteri Lînâ gibi gündüz çalışıyor, gece üniversite eğitimine devam ediyordu.

Aslında yazmaya on dört yaşında *en-Nehâr* (Gündüz) gazetesinde başlayan yazar ilk zamanlar tepki çekmemek için takma isim kullandı. 1957-1958 döneminde ayda bir kez "Özgürlük Fikirleri" başlığı altında *Savtu'l-mer'e* (Kadınların sesi) dergisinde yazdı. *el-Havâdis* (Haberler), *ed-Dustûr* (Anayasa), *el-Uşbû'* (Haftalar), *el-'Arabî* (Arap) gazetelerinde de yazıları vardır.¹³ *Savtu'l-mer'e'nin* Beyrut Amerikan Üniversitesi'nde Arap Edebiyatı bölümünde master yapan bayan editörü Advîk Şaybûb, Ba'lebekkî'yi etkilemiş ve her zaman onu yazmaya teşvik etmiştir. Ba'lebekkî'yi yeni bir yetenek olarak görmüştür. Onun ısrarı yazarın yazmasının ve yayınlamasının önemini anlamasına vesile olmuştur.¹⁴

Şaybûb, *Ene Ahyâ'nın* el yazısını okuyan ilk kişiydi. Beyrut'taki yayıncılar romanı yayınlamayı reddettiler. Bunun üzerine Şaybûb, "yeni çıkan bir yazar" ı desteklemek için bir bildiri yayınladı. Bu bildiriye duyulan ihtiyaç Ba'lebekkî'yi oldukça inciterek kendisine şu soruları sordurdu? "*Yeni ortaya çıkan bir yazarı dilenme noktasına kadar reddetmek mümkün mü? Yeni ortaya çıkan bir erkek yazar olsaydım bu bana olmazdı ve kadın olduğumdan başka bir sebep olmaksızın vardığım dilenme noktasına gelmezdim.*"¹⁵ Yazar kadınların bir eseri yayınlarken bile geleneksel kurallara takılmasına eleştirisini bu şekilde dile getirmiştir.

Şi'r yayınevi, kitabı yayınlamak için Şaybûb ile iletişime geçti fakat bu seferde basmak için gerekli miktarda parayı biriktiremediler. Ba'lebekkî: "*Bu yüzden kitabın basılması için gereken miktarı elde edene kadar çalıştım ve bu 1958'de oldu.*"¹⁶ Der. Yazar babasından maddi durumu yeterli olmasına rağmen destek almamıştır. Geleneksel düşünceye karşı olmakla beraber Batı edebiyatı ve kültürünü önemli bir konuma yerleştiren ve bu bağlamda tercüme faaliyetleri ile Arapçaya Batı dünyasını tanıtan *Şi'r* gurubu Ba'lebekkî'nin ünlü, önemli yazar ve şair gurubu ile tanışmasına olanak sağladı.¹⁷ Bu anlamda *Şi'r* gurubu yazarın sadece özgürce ve cesurca yazmasını etkilememiş ve teşvik etmemiş, aynı zamanda yazmaya devam etmesinde de etkili olmuştur.¹⁸

¹¹ Cemîle Emîn Huseyn, *el-Mer'etu Fi'r-rivâyeti'l-Lübnâniyyeti'l-muâsır (1899-2009)*, s. 135-136.

¹² Leylâ Ba'lebekkî, *Nahnu bilâ ekni'ah*, Meşhûrâtu'n- Nedve'l-Lübnâniyye, 1959, s. 25.

¹³ <https://ar.wikipedia.org/wiki/بعلبكي> 1.11.2018 12.00

¹⁴ Muhammed Mu'tasım, *er-ru'yetu'l-fucâiyyât fi'r-rivâyâti'l-arabiyye nihâyeti'l-karni'l-ısrîn*, Dâru Ezme linneşri ve't-tevz'i' yay., 2004, s.144.

¹⁵ Leylâ Ba'lebekkî, "Kuntu enzuru ile'l-câlisinâ Fi'l-magâhî ve egûlu: yecelûne men ene ve meb ekûnu." *El-Muharrir*, 25 Mâris 1975.

¹⁶ Ba'lebekkî, *age*.

¹⁷ Âbid İsmâ'il- 'Abduh Vâzin, "*Mecelletu's-Şi'r ve dersu'l-hadîse: Keyfe negra' mecelletu's-Şi'r ba'de nfi karnin 'ala sudûrihâ*", Cihetu's-Şi'r, 9 Febrâyir 2007. <http://www.alhayat.com/article/1328178> 1.12.2018 21.23

¹⁸ Haydar Antuan, "*Likâ ma'a Leylâ Ba'albakî*", *el-Havâdis*, May 18 1979, s.74.

Lübnanlı Yazar Leylâ Ba'lebekkî'nin Yaşıyorum Adlı Romanı Örneğinde Kadının Özgürlük Arayışı

Ene Ahyâ'nın basılması ile Ba'lebekkî, bazı kesimlerden takdir olsa da genel olarak sert eleştirilere ve hakaretlere maruz kaldı. Kendisini Lübnan'ın en çok eleştiri alan yazarı olarak görmesine bu mesele sebep olmuştur. Yazar bu olay için: “*Ene Ahyâ'yı yayımladım ve Leylâ Ba'lebekkî taşlandı. 1958 Beyrut'u onu kabul etmedi; onun cesaretinden ve direnişinden korkuyorlardı. Dediler ki: Bu 20 yaşındaki kız kadınların ne badirelerden geçtiğini nereden biliyor? Yazdığı şeyi yazmak için hayatında ne gibi deneyime sahip? Dediler ve parmaklarını yüzüne doğrulttular.*”¹⁹

Olumsuz tutumun nedeninin toplumun değişimi kabul edememesi olduğuna inanıyordu. Erkek egemenliğini oluşturan kavramlara karşı çıktığı, kadınların bireysel hakları, eğitim, dışarıda serbestçe dolaşma ve çalışma gibi özgürlükleri söz konusu ettiği için roman toplum tarafından eleştiri alıyordu. Ba'lebekkî, eleştirenlerin Beyrut'un sadece genç yaşından dolayı yeteneğine inanmadıklarından değil, ayrıca romanın gerçekliği yansıttığına inanmadıklarını vurguladı.

Ba'lebekkî eserlerini kaleme alırken Beyrut'taki sosyal topluma hitap etmiş ve bu toplumu özellikle Şii veya Sünni diye ayırmamıştır. Bu durum her iki topluluktan da tepki görmesine neden olmuştur. Bununla birlikte Ba'lebekkî'nin yazı tarzı Şii toplumuna daha çok benzetilmekte özellikle Şii toplumunda görülen mut'a evliliği meselesinin işlenen konularla benzediği düşünülmektedir.²⁰

Ba'lebekkî *Ene Ahyâ* romanı ile özelde Lübnan'daki her kesimden kadının genelde Arap kadınının sesi olmayı düşündü. Belki de bu yüzden özellikle bir topluluğun adını belirtmedi. Kendi ifadesi ile bu durumu şöyle açıkladı: “*Ene Ahyâ acı veren bir çığlıktı ve bana sadece uykusuz geceler değil aynı zamanda beni bağırmağa iten ateşli bir şeyler verdi. Babama, anneme, küçük mahallemizdeki komşularımıza ve gördüğüm veya gelip geçen herkese söylemek istedim: Yaşıyorum. Ben bir insanım ve benim sorunum yaşadıklarımı söylemek isteyen yüzbinlerce kadının sorunuydu. Tek yaptığım bir kitabın sayfalarında seslerini birleştirip toplamaktı.*”²¹

1961 yılında yazar ikinci romanı *el-İlâhetu'l-memsûha'yı* (Korku Saçan İlahlar) yayınladı. Bu eser *Ene Ahyâ* ile aynı konuları işlese de ilk romanının gölgesinde kalmıştır. 1964'te *Sefînetu hanân ile'l-kamer* (Ay'a Aşk Gemisi) adlı hikâye koleksiyonu cinsel içerikli ve halkta büyük infial yaratmıştır. Bu kitabından dolayı yazar mahkemede yargılanmıştır. Mahkeme kararı yazacak olduğu yayınların ancak incelendikten sonra basılabileceği şeklindedir. Bu durum yazarın yazmayı bırakmasına neden olmuş ve sonrasında gazeteciliğe devam etmiştir.²²

Ba'lebekkî'nin eserleri her ne kadar kadının sesi olma iddiası taşısa da dönemin herhangi bir feminist gurubu kendisine destek vermemiştir. Yazar da herhangi bir feminist guruba üye olmayıp hiçbir faaliyetlerine katılmamıştır. Feminist düşünceye sadece yazarak katkıda bulunmayı tercih etmiştir.

¹⁹ Haydar Antuan, “*Likâ ma'a Leylâ Ba'albakî*”, s.74.

²⁰ Linda S. Walbridge, “Sex and the Single Shi'ite: Mut'a Marriage in an American Lebanese Shi'ite Community”, 18 October 1997, <http://www.wluml.org/node/296> 5.11.2018, 21.54

²¹ Haydar Antuan, “*Likâ ma'a Leylâ Ba'albakî*”, s.74-75.

²² Cemile Emîn Huseyn, *el-Mer'etu Fi'r-rivâyeti'l-Lübnâniyyeti'l-muâsır (1899-2009)*, s. 135-136; Hüseyin Yazıcı, “Lübnan'da Kısa Öykü”, *Şarkiyat Mecmuası*, İstanbul, 2009, sayı 15, ss. 157.

1959'daki Lübnan konferansı gibi bireyin özgürlüğünden bahsettiği konferanslar verdi. İşlediği konular arasında kadın sorunları dışında sosyal sınıflar arasındaki ekonomik farklar ve din de vardı. Dinin insan yaşamına asıl katkısının insan hayatını hep ileriye taşıyarak refah düzeyini geliştirmek olduğunu savundu. Hatta bir dönem İslamiyet ve Hristiyanlık arasında birlik çağrısı yaptı. “*Hristiyanlık ve İslam tek dindir; bunlar hayatı canlı hale getirmek ve geliştirmek, Tanrı'nın varlığını sağlamak için iki araçtır.*”²³ Fakat her iki dinin temel farklılıklarını nasıl bir araya getireceğini açıklayamayan yazar daha sonra bu görüşünü “*Tanrı insan yaşamını genişleten ve onun mutlu ve özgür olmasını sağlayan her şeydedir. Tanrı, insanlık ve doğanın zenginliğini keşfetme çabasıdadır.*”²⁴ Şeklinde değiştirerek Tanrı'nın insan yaşamına zenginlik katan bir ruh olduğunu söyler.

İslam dininin kurallarına sıkı sıkıya bağlı olmadığını gördüğümüz yazar, Hristiyan bir erkekle evlilik yaparak İslam'da Müslüman kadınların Müslüman olmayan erkekler ile evlenemeyeceği kuralını da uygulamamıştır. Yazar feministliği de dini de insanlığın ilerleyişine katkı sunduğuna inandığı ölçüde savunur.²⁵

Yazar politik anlamda sömürgecilğe karşı çıkmış kendi ülkesi dışındaki Arap milletlerinin meselelerini de ele almıştır. “*Bu salonda eğer bizimle aynı fikirde olmayan bir kimse varsa, o zaman, İsrail'in haklarını güçlendirecektir-sömürgeci bakış açısında kahraman-İsrail'in ülkelerimize karşı saldırılarını haklı çıkarır ve ellerini şehitlerimizin kanları ile temizler.*”²⁶ Yazarı burada Arap-İsrail savaşında Arapların yanında yaşam tarzını savunduğu Batı'nın karşısında görüyoruz. Sömürgeciliğin kaldırılması meselesi de yazarın ele aldığı meseleler arasındadır. Bahsettiği konular arasında milletlerin kendi yöneticilerini seçmesi için her vatandaşa seçim hakkı vermesini de istiyor: “*Devletin her vatandaşa eşit şekilde temsilcisini seçme hakkı vermesini istiyoruz.*”²⁷ Bunun yanında yurt dışında özellikle nükleer sahada çalışan her Arap vatandaşına ülkelerine dönüp hizmet etme çağrısında bulunmaktadır.

1965 yılında Londra'da Lübnanlı bir Hristiyan olan Antwan Tiqilla ile evlendi. İki kız bir erkek olmak üzere üç çocuğu oldu. Lübnan iç savaşı nedeniyle 1975'te ailesinin ve kendisinin güvenliği için Londra'ya taşındı. Psikolojik olarak çok etkilendiği bu savaşa şiddetle karşı çıktı ve insanlara birlik ve beraberlik içinde barış, istikrar ve mezhep dışı bir yaşam için çağrıda bulundu. Savaşın sadece kendisini değil tüm Lübnan halkını derinden etkilediğini belirten yazar, savaşa sebep olan tüm yöneticilere isyan etti.²⁸ Londra'ya taşınması ile birlikte yazı hayatını bırakmıştır. 22 yaşında yayınladığı *Ene Ahyâ* 1958'te *Âhbâru'l-edebi'l-Mısriyye* dergisinde en iyi Arapça 100 roman arasında gösterilmiştir. *el- İlahetu'l-Memsûha, Sefinetu'l-hanân ile'l-Kamer, Fetâtun Tâfihe* yazarın yazmış olduğu diğer eserleridir.²⁹ Yazı ile birlikte feminist faaliyetlere son veren Ba'lebekkî röportajlar ve bazı konferanslar dışında medyanın tüm alanlarından geri çekildi.

²³ Leylâ Ba'lebekkî, *Nahnu bilâ ekni'ah*, s.32.

²⁴ Ba'lebekkî, *age*, s.31.

²⁵ Ba'lebekkî, *age*, s.33.

²⁶ Ba'lebekkî, *age*, s.25.

²⁷ Ba'lebekkî, *age*, s.25-28.

²⁸ Haydar Antuan, “*Likâ ma'a Leylâ Ba'albakî*”, s.75.

²⁹ Şevkî Bedr Yûsuf, *Anatûlüciyâ: el-kıssati'l-kasîrati'n-nisveyyeti'l-Lübnaniyye, Vekâletu's-sehâfeti'l-'Arabî*, 2010, s.309.

Leylâ Ba'lebekkî Londra'ya taşınmasından yıllar sonra 18 Aralık 2009'da 35. Beyrut kitap fuarında okurlarıyla tekrar buluştu. Onu bu fuara getiren sebep internet forumlarında insanların kitaplarına ulaşamadıkları ve kendisi ile görüşemediklerini belirttikleri yazılardan dolayı onlarla buluşmak istemesidir. Bu fuarda *Dâru'l-Edeb* yayınevine *Ene Ahyâ* ve *el-İlâhetü'l-Memsûha*'nın tekrar basımı için izin verdi. Ama *Nahnu bi lâ akni'a* adlı konferansını tekrar yayınlamadı. Bunun sebebi bu kitapta topluma ve geleneklere direk isyan etmesi olabilir. Yazarın 2009 senesinde dahi önceden yaşamış olduğu eleştirilerin etkisinden kurtulamadığını şu sözlerinden anlıyoruz. *"Bugün senin gibi tüm gazetecilere, fuarın tüm katılımcılarına ve herkese hala hayatta olduğumu anlatmaya geldim. Ayrıca buna ek olarak yıllar önce baskıdan çıktıkları için kuşağınızın birçoğunun bilmemesine rağmen tüm eserlerimin halen var olduğunu söylemek istiyorum. Sonuç olarak bunları yeniden bastırmam istendiğinde ilk başta son derece tereddüt ettim. Ama sonra dönme zamanı olduğuna karar verdim. Benim okuyucularım eserlerimi tanıma ve yargılama hakkına sahip. Daha önce yargılandığım gibi."*³⁰

Genç okurların ilgi ve hayranlığına şaşırarak yazar bu alakayı daha önce hissedebilseydi, kültürel faaliyetlere daha önce katılacağını söylemiştir. Bu fuarda okurlarına otobiyografik eser ve kısa öykü koleksiyonu yazma sözü verir.³¹ Fakat bu sözünü şu ana kadar gerçekleştirmemiştir. Arap dünyasında 1950'lerin çok ilerisinde konularla okurlarının karşısına çıkan ve büyük tepkilerle mücadele etmiş olan yazar halen Beyrut ve Londra'da yaşamaktadır.

Yazarın içindeki çoğu olayın kendi yaşantısıyla oldukça benzerlik gösterdiği ama kendi ağzından duyulmadığı için otobiyografik olduğu kesinlik kazanmayan romanı *Ene Ahyâ*'da kadının bireysellik arayışını inceleyelim:

Roman, başkahraman Lînâ'nın kendi başına bulduğu bir iş görüşmesine gitmek üzere tramvay durağına doğru yürürken aklından geçen düşünceler zinciri ile başlıyor. Lînâ kumral, güzelliği saçları ile ön plana çıkan, 19 yaşında genç bir kızdır. Her dışarı çıktığında insanların ilgi ile saçlarına bakması onu kızdırmaktadır. İş başvurusu yapmak için yola çıktığı gün de aynı duruma sinirlenir: *"Evden tramvay durağına giderken yolda düşündüm: Omuzlarım üzerine yayılan bu sıcak saçlar kimin? Onunla hoşuna gideni yapabildiği, saçları olan diğer canılar gibi benim değil mi?"*

Bakışları üzerine çeken sadece onu yüzünden varmış gibi görüldüğüm bu saçlara kızmaya hakkım yok mu?"

*Tıraş bıçağı tutan adama bukleleri kesmesi ve onları ayakları arasında saçması, süpürgecinin onları paslı bir çöp kovasına atması zevkini vermeye iznim yok mu?"*³²

Bunun üzerine saçlarını kısacık kestirir. Lînâ çalışmak istediğini ailesine söylememiştir. Çünkü babasının maddi durumu yerinde olmasından dolayı çalışmasına ihtiyaç duymadıklarını söyleyeceklerini bilir. Bu durumda Lînâ'nın isyan etme sebeplerinden biridir. *"Yeni, kırmızı arabamız kapının önünde durmasına rağmen tramvaya bineceğim. Uğuldayan şehrin ortasında ineceğim. Düşünceler içerisinde sokaktaki kalabalığın ile şaşıracağım. Sola dar, pis bir sokağa sapacağım. Vardığımda kaçınılmaz olarak dizlerim biraz titreyecek. Kalbim dehşet içinde"*

³⁰ Hayat Sırtâh," Hivârun me'a er-rivâiyeti Leylâ Ba'lebekkî", *Cerîdetu'l-Fecri'l-Cezâiriyye*, es-Safhatu's-Sekâfiyye, 19 Dîsembir 2009.

³¹ Hayat Sırtâh," Hivârun me'a er-rivâiyeti Leylâ Ba'lebekkî", *Cerîdetu'l-Fecri'l-Cezâiriyye*, es-Safhatu's-Sekâfiyye, 19 Ebrîl 2010.

³² Leylâ Ba'lebekkî, *Ene Ahyâ, Dâru'l-Âdâb yay.*, Beyrut, 2010, s.1.

Lübnanlı Yazar Leylâ Ba'lebekkî'nin Yaşıyorum Adlı Romanı Örneğinde Kadının Özgürlük Arayışı

sıkışacak ve bir açıda gizlenecek. Şakaklarımda kan o kadar güçlü zonklayacak ki gözlerim kararacak.”³³

Lînâ babasının kendisine hükmetmesini ve onun arabası ile seyahat etme düşüncesini babasının üzerindeki hâkimiyeti dolayısıyla istememektedir. Fakat Lînâ varlıklı hayatın nimetlerine karşı değildir. Tramvay durağında kalabalıktan ve beklemekten sıkılmış bir halde kendi parası ile bineceği taksinin hayalini kurar. “Yaşadığım sürece çalışacağım ve bu harika olacak; yaşadığım müddetçe, ulaşım masraflarımı kendi kazancımdan karşılayacağım. Ve böylece takside oturacağım. Ama hepsi bu kadar değil. Babamla, arabasıyla ve parası ile de alay etmek istiyorum. Her gün yeniden ona açıkça kendisini hiçe saydığımı göstermek istiyorum.”³⁴

Lînâ nihayet işyerine ulaşır. Güvenlik görevlisi eşliğinde patronun yanına gider. Patron babasının arkadaşı çıkmıştır. Lînâ'nın çalışmak istemesi patrona hem babası zengin olduğu için hem yaşı küçük olduğu için hem de kadın olduğu için tuhaf görünmektedir. Lînâ, konuşmaları sırasında ‘deri koltuk’ adını taktığı patronuna düşüncelerinden dolayı içten içe sayıp döker: “Bu budala beni hangi kriterlere göre yargılıyor? O, 19 yaşıyla hala bir çocuk olduğumu mu düşünüyor? Çalışma hakkım yok mu, örneğin benim değil, babamın milyonları varsa? Babamı saymıyorum ve onun milyonlarını dikkate almıyorum. Bağımsızlığımı eleştiren bu deri koltuğu da dikkate almıyorum. Eğer tercih hakkım olsaydı ne babamı ne de bu iğrenç koltuğu baba olarak seçmeyeceğimi gerçekten de bilmiyor mu?”³⁵ Ve yerinden fırlayarak patrona cevap verir: “Çalışmak için buradayım, sorgulanmak için değil. Eğer bir pozisyon varsa sizden bana ayrıntıları ve koşulları açıklamanızı rica ediyorum, yoksa ...”³⁶ Lînâ'nın bu çıkışı ile patronu koşul sunmayacağını, ertesi gün işe başlayabileceğini söyler. Lînâ yolda sevinerek eve giderken yemek yemek, uyumak, tartışmalara, kavgaya ve sorunlara katılmak gibi her iş için eve dönmek zorunda olduğunu düşünür. Bu bağıllık canını sıkılmaktadır. Artık bir işi vardır ve böylece eve mahkûm olmak zorunda değildir.

Eve dönüş yolunda yağmur bastırır. İki erkek ve bir bayanın olduğu bir yere yağmurdan korunmak için sığınır. Bacağındaki çamuru silmek için bir mendil çıkarırken bir erkek destek olmak için ona kolunu uzatır. Adamı bakışları ile tersler. Adam özür dileyip gider. Bu esnada yanındaki adam ve kadının tatlı fısıldaşmalarına kulak misafiri olan Lînâ, kendisinin de hoş bir erkeğe sahip olmak istediğini anlar. Bu ifadelerden Lînâ'nın bir erkekle birlikte olma fikrine uzak olmadığını fakat kendisine hâkimiyet kurmak isteyen erkek egemenliğine karşı olduğunu anlıyoruz. Hoş bir erkek fikri ile birlikte babasından tiksinişine sebep olan anılarını hatırlar. Bir gece diş ağrısından uyuyamayan Lînâ aspirin almak için mutfığa gider. Babasını mutfağın balkonunda komşu kadını dikizlerken bulur. Babasını tasvir ederken yaşlanmış vücudundan ve onu örten pahalı elbiselerden bahseder. Babasına bakarken bu zenginliğin, hâkimiyetin ve üstünlüğün dik tuttuğu adam için “o da herkes gibi bir insan”³⁷ yorumunu yaparak bir erkek olmasının kendisinde bir üstünlük oluşturmadığını düşünür. Ama baba öğretilerinde tam tersini vurgulamaktadır. “Ona saygı göstermeyi bize öğretmişti. Çünkü o bizim varlığımızın asıl failidir. Çünkü o bizim refahımızın asıl failiydi. Çünkü geleceğimizin saraylarını inşa edecekti.

³³ Ba'lebekkî, age, s.8.

³⁴ Ba'lebekkî, age, s.9.

³⁵ Ba'lebekkî, age, s.15.

³⁶ Ba'lebekkî, age, s.15.

³⁷ Ba'lebekkî, age, s.18.

Bilseydi, ona sadece gülebileceğimi, annem için sadece acıma hissettiğimi ve beni iğrendirdiğini."³⁸

Kadının rahatça soyunduğunu gören Lînâ, kadının izlendiğinden haberi olup olmadığı ya da bilerek bu şekilde davrandığı gibi sonuçlar çıkarır. Her iki durumda da onlardan tiksindir. Annesine de babası gibi bir adama saygı gösterdiği için kızgındır. Yağmurdan sığındıkları yerdeki kadın diğer erkeğe baştan çıkaran bir bakış atar. Lînâ diğer kadınlardan farklı olduğunu hisseder. Her ne kadar kur yapan kadınlar onu sinirlendirse de onlar gibi olamadığı için kendini değersiz hisseder. *"Ben bir hiçim, bir hiç, sokakta tükürülen. Ben bir hiçim, bir hiç... Ama hayır. Kendimi diğer kadınlar arasında saymam."*³⁹

Lînâ bu düşüncelerle eve girerken annesinin azarlaması ile kendine gelir. Annesi ona eve geç geldiği için kızgındır. *"Bütün sabah nerede haylaz haylaz dolaştın, sokaklarda salyangoz gibi? Zamanını nerede boşa harcadın?"*⁴⁰ Lînâ'nın bütün hayatını nerede boşa harcayacağı? Cevabı üzerine siniri daha da artan anne onu babası ile tehdit eder. *"Dikkat et! Eğer gerçekten çizginin dışına çıkmak istiyorsan ve kavga arıyorsan, seni babana bırakıyorum. O artık kaprislerini içinden söküp çıkarır."*⁴¹ Bu sözler üzerine kahkahalara boğulan Lînâ, annesinin daha çok sinirlenmesine neden olur. *"Muhtemelen babanı umursamıyorsun. Sadece ondan korkmadığını söyle. Hadi, itiraf et."*⁴² Diye Lînâ'ya gözdağı verir. Annesinin gözünde babası korkulması gereken güçlü biridir. Bu durum Lînâ'nın kızgınlığının artmasına sebep olur. Bu kızgınlıkla annesini suçlar. Komşu kadından bile haberi olmayan annesi ona göre kendi sorunlarını bırakmış Lînâ'nın hayatına burnunu sokmaya çalışmıştır: *"İşlerime neden karışıyor? Neden ondan ve babamdan korkudan titremek zorundayım. Neden kendi sorunlarıyla ilgilenmiyor ve kendini uykuya bırakmak yerine saflığını sömürüp ve karanlıkta bir randevuya sessizce sınışıp ve daha sonra parlak gün kadar temiz bir şekilde yatağa geri dönen, yanındaki adama geceleyin dikkat etmiyor?"*⁴³

Lînâ kendisi de bir kadın olduğu halde babasının komşu kadına olan ilgisi yüzünden annesini suçlar: *"Kocasını şişman kadınları arzuladığı yerde, sıksa olması onun hatası diye düşündüm. Neden kendi sağlığıyla ilgilenmiyor. Neden kur yapan dulla mücadele etmek için bu dünyanın lezzetlerini içine doldurmuyor?"*⁴⁴ Yazar genel olarak kadının bireysellik mücadelesini öne çıkarırsa da burada çelişkili bir durum yaratmıştır. Kocasının başka kadınlara olan meyli Lînâ'ya göre annesinin bakımsızlığının bir sonucudur. Lînâ annesini zayıf görür, babasını bu durumu kullanmakla suçlar ama kendisi de aynı şeyi yapar. Üzerinin ıslak olduğunu görüp onunla ilgilenen annesine: *"Onun zayıflığını kullandım ve sordum: "Bana 50 lira ödünç verebilir misin, ay sonunda sana geri veririm?"*⁴⁵ Der. Annesi onu dikkate almaz.

Ablasını esmer (koyu saçlı), kız kardeşini sarışın (sarı saçlı) ve erkek kardeşini şımarık olarak adlandıran Lînâ, ailesi ve kardeşleri ile aynı fikirleri paylaşmadığını düşünür: *"Sarışın evlilikten*

³⁸ Ba'lebekkî, age, s.19.

³⁹ Ba'lebekkî, age, s.20.

⁴⁰ Ba'lebekkî, age, s.20.

⁴¹ Ba'lebekkî, age, s.20.

⁴² Ba'lebekkî, age, s.21.

⁴³ Ba'lebekkî, age, s.21.

⁴⁴ Ba'lebekkî, age, s.21.

⁴⁵ Ba'lebekkî, age, s.22.

Lübnanlı Yazar Leylâ Ba'lebekkî'nin Yaşıyorum Adlı Romanı Örneğinde Kadının Özgürlük Arayışı

başka bir şey istemiyor. Esmerin mümkün olduğunca çok sertifika elde etmekten başka aklında bir şey yok.

Ne esmer ne de sarışınım. Erkekler beni ilgilendirmiyor. Hiçbir diploma beni heyecanlandırmıyor. Boşuna bu kişilerle bir ilişki arıyorum. Yakınımdaki varlıklarına alıştım, onlara dokunuyorum ama onları hissetmiyorum. Onlara bakıyorum ama onları göremiyorum. Benim için onlar ağaçlar, nehirler, yıldızlar ve taşlar gibiler. Şeyler, onlarla konuşamayacağın çünkü farklı bir malzemedен oluşturulmuşlar, çünkü hareketsizler ve içimizdeki sürekli titreşime etkileri yok.”⁴⁶

Lînâ'nın işe girme haberi kardeşleri arasında bomba etkisi yaratmıştır. Kız kardeşleri elbise için babalarından para istemeyi düşünürken Lînâ: “Bu yıl babamın cüzdanına, bakımına ve yüce gönüllülüğüne ihtiyacım yok. İş buldum.”⁴⁷ Der. Ablası endişeyle “Delirdin mi, nasıl çalışmak istersin?”⁴⁸ Diye sorar. Çünkü kızların çalışması aile ve çevre için olanaksız bir durumdur.

Ertesi gün saat 09.30'da işe kasıtlı olarak geç gider. Fakat bu durum sorun oluşturmaz. Patron kendisini buyur eder. “Sen genç cesur bir kadınsın ve ek olarak tahsillisin. Sana basit bir görev vereceğim.”⁴⁹ Lînâ çalışmak istediği için patrona cesur görünmüştür. O dönemde rastlanılanın aksine tahsillidir. Patron ona çalışacağı yeri göstermek için eşlik eder: “Burası senin ofisin. Hoşuna gitti mi? Ne zaman hizmetine ihtiyacım olursa, şahsen senden talep edeceğim. Aksi halde seni rahatsız etmek için bir sebep yok.”⁵⁰ Der. Lînâ ilk başta patronun ne demek istediğini anlamaz.

İlk iş gününün akşamı babası Lînâ'ya hesap sorar: “Babam, ben onun önünde, bastırılmış, kayıtsız şartsız boyun eğen, felçli gibi dururken sandalyesinde oturdu ve kendini güçlü adam gibi gösterdi. Beni sorguya çekti: “Muhtemelen beni evde efendi olarak saymıyorsun. Sen ve kardeşlerin, el attığınız her işte bana başvurmalısınız. Sana iş aramak için kim izin verdi?”⁵¹ Lînâ her ne kadar mücadele etse de babasından korktuğunu fark eder. Cevap vermek ister fakat kelimeler boğazında düğümlenir. O an için tek düşünebildiği babasının burnuna bir tekme atmaktır. Her ne kadar nefret duysa da kendisini boyun eğen olarak göstermek durumundadır. Yoksa iş hayatı ilk gününde sona erecektir. Aniden durumu kurtarma için aklına bir yalan gelir. “Ajansın patronuyla tesadüfen en-Nusûr Kulübünde karşılaştım ve benim ilk görüşte yakın bir arkadaşının kızı olduğumu anladı. Derin fikirliliğimden ve güçlü kişiliğimden etkilendi. Bu yüzden insanların arasına girmem, onları niteliklerimiz ve yeteneklerimiz hakkında aydınlatmam için bana tavsiyede bulundu!”⁵²

Bu yalan işe yarar. Babası bu arkadaşının kim olduğunu düşünürken dikkati dağılır. Lînâ yalanı devam ettirir: “Ancak Sa'îd Bedr Bey neredeyse endişemi fark etmişti ki üzülerek ellerini çırpıtı: Seni baban gibi ateşli görmek isterdim. Neden böyle şevksizsin? Eminim ki baban bu işte senden yüksek performans bekliyor. Hayır, kesinlikle buna itirazı olamaz ...”⁵³ Baba mecburen Sa'îd'i hatırlamış gibi yapar. Bunun üzerine: “Eğer mutlaka çalışmak istiyorsan, seni uyarıyorum,

⁴⁶ Ba'lebekkî, age, s.22-23.

⁴⁷ Ba'lebekkî, age, s.23.

⁴⁸ Ba'lebekkî, age, s.24.

⁴⁹ Ba'lebekkî, age, s.25.

⁵⁰ Ba'lebekkî, age, s.26.

⁵¹ Ba'lebekkî, age, s.27.

⁵² Ba'lebekkî, age, s.27.

⁵³ Ba'lebekkî, age, s.28.

tuzağına düşmeyeceğim"⁵⁴ Der. Fakat kızını Amerikan Üniversitesine yazdırmış ve fakültenin parasını ödemiştir. Lînâ üniversiteye gitmeye pek istekli olmasa da çalışmasının kabul görmesinden sonra bu duruma itiraz etmez.

Yalan denizine dalmış olan baba-kızı annesinin içeri girdiğinde bağıarak verdiği tepki bir anda çıkarır: "*Ne zaman, ne zaman güzel saçlarını kestirdin? Neden zarif masum yüzünü şimdi kaba bir adam gibi gördüğün bu şekle çevirdin? Kardeşlerinin dik başlılığı zaten yeterli değil mi?*"⁵⁵ Annesinin yıllarca özenle bakıp, tarayıp, şarkılar söylediği güzel saçlarını Lînâ kısacık kestirmiştir. Saçlarının güzelliği, omuzlarına düşen bukleleri Lînâ'nın ortamda hemen dikkat çekmesini sağlıyordu. Lînâ herkesin saçlarına gösterdiği ilginin kibirli olmasına sebep olduğunu düşünür. Annesinin saçlarından sürekli övünmesi onu bıktırmıştır. Bir partide bir gencin saçları harika olan bu kız ile tanışmalıyım sözünü duyar ve partiyi terk eder. Tüm bunlara bir son vermek ve insanların saçlarına değil kendisine değer vermesi için onlardan kurtulmuştur. "*Bugün annemin planlarını ve etkisinin yanı sıra genç erkeğin hayranlığını, çöp kutusuna soktum, denize batırdım, cehenneme kovaladım.*"⁵⁶ Babası ceza olarak saçları uzayana kadar kendisini görmek istemediğini söyler ve onu kovar.

Bu ceza Lînâ'ya bir hediye gibi gelir. "*Babam bir aptal. Onu her gün, gerçekten her gün görmekten bıktığının farkına varmış olmalıydı. Beni güneşin doğuşundan gece yarısına kadar ona eşlik etmek için zorlaması daha fazla ceza olurdu.*"⁵⁷ Yine de babasını anlamaya çalışan Lînâ babasının davranışlarının büyüme şeklinden kaynaklandığına vurgu yapar. Tek arzusu soyunu devam ettirmek olan dedesinin bir tuhafiyeye dükkanı vardı. Babası bu dükkandan bahsederken ailesinin mutluluğunun kaynağı olduğunu ifade eder. Çünkü kendi eğitiminden fedakarlık yaparak dedesinin işlerini büyütmüş, kardeşlerini okutmuş, kız olanların çeyizlerini tamamlayıp evlendirmiştir. Burada okuma hakkının erkeklere özgü olduğu kızların evlenmek dışında bir hakları olmadığına vurgu yapılır.

İkinci Dünya Savaşı öncesi buğday stoklayan babası savaş esnasında ve sonrasında yaşanan kıtlık döneminde buğday çuvallarını Fransız dostları aracılığıyla değerinden yüksek bir fiyata satar. Bu durum Lînâ'nın yorumu ile: "*Biz savaş vurguncularıyız. Şans mıydı yoksa dostluk veya ilahi takdir veya babamın uyanıklığı, bizi bu şehirde asillerin rütbesine yükselten? ... Biz, aksi yalnızca hikâyelerde gerçekleşen göz açıp kapayıncaya kadar zengin olduk. Babam tüm yüzüzlükte, servet biriktirmek için yeteneğiyle ve sömürge döneminde Fransızlarla olan dostluğuyla övünür.*"⁵⁸ Babasının sıkıntılı ve çalışkan geçmişine saygı duyan Lînâ, ataerkil düşüncelerini her ne kadar eleştirse de anlayış gösterebilmektedir. Ama savaş zamanında yoksul halktan yararlanarak zengin olmak Lînâ'nın nazarında yüzüzlüktür.

Lînâ, işindeki ilk hafta yapması için patrondan gelecek iş isteğini bekleyerek geçirir. Bu sırada küçük ofisindeki her ayrıntıyı inceler. Can sıkıntısından bunalır. Kalkıp iş yerini keşfetmeye karar verir. Güvenlik görevlisi alaycı bir şekilde ona tuvaletin yerini gösterir. Ona sinirlense de karşılık vermez. İlerler, bir kapıyı açıp içeri girer. İçeride iki bayan çalışmaktadır. Kafalarını kaldırıp Lînâ'yı selamlamazlar. Birine yaklaşır. Kafasını kaldırmadan Lînâ'yı selamlar. Fırsat bulan Lînâ, ona ne iş yaptığını sorar. Kadın, ben baş editörüm ve oradaki benim asistanım diye

⁵⁴ Ba'lebekkî, age, s.29.

⁵⁵ Ba'lebekkî, age, s.29.

⁵⁶ Ba'lebekkî, age, s.30.

⁵⁷ Ba'lebekkî, age, s.31.

⁵⁸ Ba'lebekkî, age, s.32.

cevap verir. Kadının ismini söylemeyip oradaki diye adlandırması Lînâ'yı kadının kimliği hakkında düşündürür: “*‘Oradaki’ diğer kadın için en iyi isim. ‘Oradaki’ sadece oradaki, bu ve o gibi. Rast gelinen çoğu kadın gibi. Önemli ortalama genç kadın. Sadece, ajansta çalıştığı gerçeği onu diğer kadınlardan ayırıyor.*”⁵⁹

Lînâ işyerindeki diğer ofisleri de gezer. Hızlı, sessiz çalışan personeli insan makinelerine benzettir. Onlarla iletişim kurmaya karar verir fakat onlardan korkmuştur. Odasına döner. Odada bir ses çıkması için sandalyeyi tekmeler. Sandalye karşı duvara çarpıp küçük bir kitaplığın camını kırar ve sandalyenin ayağı çıkar. Bu ses ile ferahlayan Lînâ, birinin gelip onu kontrol edeceğinden emindir. Fakat kimse gelmez. İyice bunalan Lînâ patronun yanına gider. Patron ona ne olduğu hakkında bir şey sormaz ve hala burada mısın? Diye sorar. İşe alınma sebebini ve ne iş yapacağını anlayamayan Lînâ, gitmişken patronun üniversitedeki dersleri takip etmek için izin ister ve olumlu cevap alır.

Lînâ için üniversite vakit öldürme yeridir. Patronu ona kendisinin liseyi bile bitirmediği halde başarılı olduğunu anlatır. Lînâ'ya kendisinin nasıl hayatla mücadele ettiğini babasına sorabileceğini söyler. Bunun üzerine Lînâ: “*Hayatımı şekillendirmek için bir modele ihtiyacım yok.*”⁶⁰ Diye cevap verir. Patron bu sözü Lînâ'nın genç ve tecrübesiz oluşuna bağlayarak üzerinde durmaz. Böylece Lînâ üniversiteye başlar.

Lînâ için çalışma hayatı özgüven hissi oluşturmuştur. “*Ben güzel bir sarayım. Roma İmparatorluğu'nun sarayları gibi görkemli. Bu sarayda köleler, mağazalar ve hayvanlar var. Tüm yaşam ihtiyaçları mevcut, öyle ki sarayın yüksek duvarlarının dışından yardım gereksizdir. Duvarlar ve çok katlı evler arasında asla kurumayan ve büyük krallığa giden yolu engelleyen su hendekleri bulunur.*

Bu benim, ilerleyişi herhangi bir dış olaydan etkilenemeyen, hiçbir şeyden, hatta kendimden, kişisel dürtümden çıkan, kendine kendime yeten bir dünya”⁶¹

Lînâ, ailesi ile beraber yaşadığını ancak onların kendi düşüncelerini etkilemediğini söyler. “*Annemle, babamla, her iki kız kardeşim, esmer ve sarışın ve şımarık erkek kardeşim Bessâm ile birlikte yaşadığım muhtemelen doğrudur, ama onları hissetmiyorum. Onlar benim dünyamın duvarlarının tamamen dışındalar. Hatta onlar ağzına kadar dolu su hendeklerin dışındalar.*”⁶² Çünkü ablası sertifika, kız kardeşi zenginlik meraklısı tiplerdir. Kız kardeşlerinin ortak noktası ise giyim merakıdır. Bu iki durum da Lînâ'nın ilgisini çekmemektedir. Erkek kardeşi şımartılmış bir bireydir. Erkek olduğu için önüne engel konmayan her istediği yapılan bir çocuktur. Annesi çevreden ve kocasından çekinen ezik bir kişiliktir. Babası ise herkesin gözünü para ile boyayan otoriter biridir. Ailesinin tüm bireylerinin fikirleri Lînâ'ya gereksiz ve fazla abartılı gelmektedir.

Lînâ her ne kadar kadının bireysel özgürlüğü arayışında olsa da kendisinden farklı düşünen hem cinslerini kız kardeşi bile olsa eleştirir. “*Battaniye ve çarşaf içinden sarışın ve esmer arasındaki konuşma kulağıma nüfuz etti, saat yediyi vurduğunda: ‘Deri ceketim tüm öğrenci arkadaşlarımı çığına çevirdi. Lamia er-Rifâi ne kadar tuttuğunu ve kırmızısının da olup olmadığını bana sorduğunda neredeyse kıskançlıktan patladı. Herkes bu yıl babamızın bize*

⁵⁹ Ba'lebekkî, age, s.34-35.

⁶⁰ Ba'lebekkî, age, s.39.

⁶¹ Ba'lebekkî, age, s.43.

⁶² Ba'lebekkî, age, s.43.

nasil harika kıyafetler hediye ettiğine bakmak için beni girişte bekliyordu. Ah, ne kadar cömert baba, ona tapıyorum."⁶³ Lînâ kız kardeşinin babasına parasından dolayı hayran olmasına ve kıyafete bu derece önem vermesine anlam veremez.

Babası Kahire'ye herkesten gizli tutulması gereken bir iş yolculuğuna çıkmaktadır. Lînâ kendilerinin sömürgeci oldukları konusunda annesi ile münakaşa eder. Annesi: "*Babanın mücadelesinden sen ne anlarsın? Sadece edepsiz fotoğrafları, müstehcen hikâyeleri, çirkin eğilimleri olan aktrisler hakkındaki haberlere bakıyorsun.*"⁶⁴ Diyerek onu dünyadan bihaber olmakla suçlar. Ve gerginliğin artmaması için: "*Eğer iş yolunda giderse baban her biriniz için yirmi beş bin Lübnan liralık bir banka hesabı açacak!*"⁶⁵

Nihayet patronu Lînâ'ya bir iş vermiştir. Görevi bodrum katındaki bir posta kutusunu her gün kontrol edip içinde bir şey olup olmadığına bakmaktır. Bu, işyeri personelinin istek ve şikâyetlerini bildirmesi için konmuş bir kutudur. Patron anahtarı Lînâ'ya teslim eder. Lînâ sonunda bir görev almanın mutluluğuyla sevinçten havaya uçar.

Mutlu bir şekilde üniversiteye gider. Ders çoktan başlamıştır. Erkek öğrenci arkadaşlarının bakışları Lînâ'yı rahatsız eder. "*Genç erkeklerin keskin bakışlarını göğüslerimde, bacaklarım ve kalçalarımnda hissettim. Sessiz nüfuzları vücudumun en güzel kısımlarını yaraladı!*"⁶⁶ Lînâ öğrenci arkadaşlarının kendisine bakışlarının geçici bir cinsel heves olabileceğini düşünür. Belki bu daha önce deneyimledikleri bir kur yapma metodudur. Bir sinema, bir içki veya bir dans daveti için karşısındakini etkileme yoludur. Fikre, ruha, kişiliğe bakmadan sadece bedeni arzuları karşılamak için yapılan bir harekettir. Bunun üzerine Lînâ uzak bir sandalyeye oturur.

Profesör ders anlatırken bir yandan Lînâ'yı inceler diğer yandan sınıfa hitap eder. Sınıfı bahsettiği önemli kitabı almaları için kitabın ayrıntılarını aktarır. Sonra not almayan Lînâ'yı uyarır. "*Hadi söylediğim her bir harfi not et. Sana ve gelecek nesillere yol göstermek için! Sen içi boş bir kafasın. Hayır. Sen bilgimin mürekkebin emen bir sünger kâğıdısın.*"⁶⁷ Bu sözler üzerine Lînâ alaycı bir şekilde güler. Profesörün kendisini baştan çıkarmak için güldüğünü düşündüğünü vurgular. Derse verilen aradan sonra Lînâ, Eflatun'un hipotezleri ve profesörün saçmalıklarının kendisini ilgilendirmediğini düşünür. İşyerine geri döner. Çünkü artık bir görevi vardır ve bu görev her şeyden daha önemlidir.

Bodruma iner ve örümcek ağı ile sarılı posta kutusunu zorlanarak da olsa açar. İçi boş posta kutusu onu hayal kırıklığına uğratar. Arkasında bir şirket çalışanı olduğunu hisseder ve döndüğünde kendisine alaycı bir şekilde güldüğünü görür. "*Posta kutusu boş. Boş! Çalışanlar kendi kendine sessizce çalışan makinelerdir. Boş! Ve ben istek ve taleplerini yerine getirmekten, motivasyonlarını artırmaktan sorumluyum.*"⁶⁸ Lînâ işyerindeki çalışanların posta kutusuna herhangi bir fikir belirten bir yazı koymamış olmalarından dolayı şaşkın ve üzgündür. Bu durumda kendisine verilen vazifeyi yerine getirememekte, bir dilek veya şikâyeti patrona iletememektedir. Eve gittiğinde hala kafası posta kutusunun boş olması ile meşguldür. "*Bu yerin karanlığında kaybolmuş posta kutusu, beni bu çalışanlara öfke ve nefretle dolduruyor. Sanki dilsiz oldukları yeterli değil. Ayrıca bir nesne gibi önümden geçip gidiyorlar.*

⁶³ Ba'lebekkî, age, s.44.

⁶⁴ Ba'lebekkî, age, s.46.

⁶⁵ Ba'lebekkî, age, s.47.

⁶⁶ Ba'lebekkî, age, s.48.

⁶⁷ Ba'lebekkî, age, s.49.

⁶⁸ Ba'lebekkî, age, s.52.

Tavrılarında hiçbir bir dikkat belirtisi, hiçbir ilgi parıltısı açığa vurmuyor. Onlarla merdivenlerde, aşağı karanlık veya yukarı aydınlık oda yolunda, kazara karşılaştığımda, gözlerine bakıyorum, damgalanmış bir mektuba sahip olma amacına ulaşamayacağım diye. Onlardan tiksiniyorum.”⁶⁹

Patronun kendisi ile dalga geçtiğini düşünür. Odasına gidip neden posta kutusunda bir şey var mı diye hiç sormadığını sorar. Patronun: “Ajansta ve ülke genelinde neler oluyor en iyisini bildiğim için sana herhangi bir şey sormama gerek yok.”⁷⁰ Özgüven dolu cevabı Lînâ'nın kızgınlığını artırır. Lînâ iş yerindeki varlığının bir anlamı olup olmadığını sorar. Patronu gelecekte yerine getireceği bir görev için pratik yaptığını söyler. Lînâ nasıl bir iş diye düşünerek: “Ama, ama ben burada hiçbir şey yapmıyorum. Bu sizin düşündüğünüz modern bir eğitim metodu mu? Bunun hakkında yarın konuşabiliriz. Şimdi önemli bir felsefi referans kitabı satın almak için kitapçıya gitmeliyim.”⁷¹ Der.

Lînâ'nın konuşabiliriz sözü üzerine patronu: “Kendinden çoğul konuşma. Biz kelimesini sadece bir kral ya da aile reisi diyebilir. Fakat halktan biri ve ayrıca bir genç bayan olduğun içim şimdiden bunu kullanmamaya alış. Sen kibirlisin ve senin burada görevin içindeki kibri kendi başına öldürmek.”⁷² Lînâ cevap vermek ister. Patronun yüz ifadesi buna müsaade etmez. Yolda düşünür: “Bu patron benim kişiliğimi değiştirmeyi mi kendine iş mi edindi? Kendisinden o kadar emin ki, mutlaka özgür ve bağımsız olmak istersem itaat etmek zorunda olduğum için irademi kırabileceğine inanıyor. En iyisi ajansı bırakmalıyım. En iyisi... Ama, zamanı nerede geçireceğim?”⁷³

Kitapçıya profesörün istediği kitabı almaya giden Lînâ satıcının kendisine karşı davranışından rahatsız olur. Lînâ kitabın Fransız yazarının soyadını kâğıttan okurken şaşırır. Satıcı: “Fransızca bilmiyorsunuz, buna rağmen Fransızca bir kitap satın almak istiyorsunuz? Bütün kızların profesörlerinin isteklerini yerine getirmeleri beni şaşırtmıyor. Profesörler her bir genç kızın hayalindeki Hollywood yıldızları gibidir ve biz genç erkekler ömür boyu hava alıyoruz! ... Kitap 40 lira ediyor. Bir kez daha düşünün! Bir kez daha düşünün! Beni duyuyor musunuz?”⁷⁴ Lînâ satıcıya oldukça sinirlenir. Ona bir kez daha düşünmeyi teklif etmekle ve profesörü için konuştukları ile aslında Lînâ'nın kendisini aşağıladığını düşünür.

Bu düşüncelerle yola koyulduğunda bir film afişi görür ve üniversiteye gitmek yerine film izlemeyi tercih eder. Sinemaya bilet almak için girdiğinde bir adam kasten ona çarpar, sonrasında özür dileyerek onun düşmesine engel olmak için. Muhabbet kurma niyeti olan bu adam yetmiyormuş gibi bir de teşrifatçının kendisine sormadan onun için yer ayırması iyice canını sıkır. Üstelik teşrifatçının: “Bir bilet öyle değil mi? Tek bir? Bir.”⁷⁵ Israrcı soruları Lînâ'yı sinemaya yalnız geldiği için pişman eder. Bir macera, tehlikeli bir işe bilerek atılmış gibi hissederek bileti katlayıp çantasına koyar. Eve doğru yola koyulur.

Akşam yemeği esnasında aile, babanın Unesco Evinden aldığı ve duvara astığı resme bakıp yorum yapar. Resmi herkes beğenmiştir fakat Lînâ nefret eder. “Kapalı bir kadın, saçları

⁶⁹ Ba'lebekkî, age, s.53-54.

⁷⁰ Ba'lebekkî, age, s.54.

⁷¹ Ba'lebekkî, age, s.55.

⁷² Ba'lebekkî, age, s.55.

⁷³ Ba'lebekkî, age, s.56.

⁷⁴ Ba'lebekkî, age, s.56-57.

⁷⁵ Ba'lebekkî, age, s.58.

dağınık ve kıyafeti yırtık, yoldan geçenlere elini uzatan, arkasından hasta bir köpek yavrusu gibi bir çocuğu çekiyor.” Lînâ resme arkası gelecek şekilde masaya oturur. Aklında ressam ile karşılaşabilip onu eserinden dolayı aşağılamak vardır. Odasında çantasındaki bileti kontrol eder. Annesi onu fark ederse büyük olay çıkaracaktır. Çünkü sinemaya tek başına gitmek bir kız için korkunç bir skandaldır!

Lînâ sinemaya gitmek için babasından araba isteyip istememesi fikrini aklında tartar. Babasının kendisine ne zaman, nereye, kiminle gibi sorularını soracağı aklına gelir ve bu düşünceden vazgeçer. Bir taksiye biner ve sinemaya gider. Sinemaya yalnız gitmiştir. İnsanlar ışık açılınca parmakları ile ona işaret edecekmiş gibi hisseder. Bu düşüncelerini genç bir adam pekiştirir. “(Erkek) Arkadaşın geç kaldı. Onun yerine benimle yetinmek ister misin?”⁷⁶ Bu genç kendinde bir kadınla pervasızca konuşabilme hakkını nereden bulmaktadır? Bir kadının yalnız bir şey yapması insanlara neden bu kadar garip gelmektedir? Öfke ve utançtan delirecek gibi hisseden Lînâ kaşlarını çatarak gençten kurtulur. Sinema salonuna girer ve ışıklar kapanır. Lînâ tam da rahatlamışken teşrifatçı feneri yüzüne tutup bileti sorar. Ardından yalnız mısın sorusu gelir. “Yalnız. Yalnız. “Yalnız” sözcüğü bende tüm şuuru yok etti. Öyle ki kendimi zayıf, çekingen korkak bir şeye dönüştürdüm. Onu yerime kadar takip ettim ve beni birkaç kez daha el fenerinin ışığıyla tokatladıktan sonra, diğer ziyaretçilerle ilgilendi.

Ben yalnızım. Solumdaki gri saçlı adam benim hakkımda acaba ne düşünebilir? Ayrıca sağımdaki boş yere kim oturacak? Burayı rezerve edebilir miyim, o zaman can sıkıcı bir komşudan güvende olurum.

Ebeveynlerim nerede? Onlar iki yabancının yerlerini işgal ettiğini görebilseydi! Bir isyan gerçekleştirirlerdi ve beni eve kilitlerlerdi. Tüm ev haykırılarıyla dolardı. Ve sonra, daha hangi cezaları uygularlardı? Belki özgürlüğümü yine kısıtlarlar ve bana sınır koyarlar mıydı? Neden buna katlanmak zorundayım, sadece onların eşliğinde, onlara uygun ve sadece onların hoşuna giden filmleri izlemeye? Gölgelerinden bıktım: Biri sağdan ve biri soldan erkeklerin bakışlarını benden uzak tutuyorlar.

Bundan bıktım. Bundan bıktım, onlar tarafından gözetlenmekten, takip edilmekten ve kontrol edilmekten.”⁷⁷ Hem aile hem çevre tarafından kuşatılan Lînâ kendi ifadesi ile özgür kalmak istemekte ve bunun için elinden geleni yapmaya çalışmaktadır. Tek başına sinemaya gitmek onun için bir devrimdir. Ailesine karşı çıkarak isteklerini açıkça yerine getirmeyi arzular. Fakat alabileceği cezalar onu daha da kısıtlayacağından bu isteğini bastırır.

Lînâ, okul arkadaşları arasında onlardan biri gibi davranmak ister ama yapamaz. Bir gün sınıftan biri ona nazikçe çikolata uzatır o da almak ister. Ama reddeder. Aynı gün işyerine gittiğinde ofisinde otururken bir telefon gelir. Telefondaki çalışan patronun olmadığını elçilikten arayan kişiye söylemesi gerektiğini bildirir. Acemice yaptığı telefon görüşmesinden ötürü canı sıkılmıştır. Çünkü arayan kişi kendisine yeni misin, diye sormuş ve taklidini yapmıştır. Bu sıkıntı ile Lînâ odasına gelen şirket çalışanını ancak konuşunca fark eder. Oturmasını ister ama kaşları çatıktır. Genç çalışan ona biraz gülümsemesini tavsiye eder. Yoksa çirkin oluyorsun, diye espri yapar. Çirkin olmadığını düşünen Lînâ: “Bu küstah adam! Ben çirkin miyim? Her ne kadar ne koyu ne de sarı saçlarım olmasa da çirkin değilim. ... Annem gibi inceyim. Bir kadın sadece tombul olduğunda mı güzel? Adamın yüzüne kızgın bakışlar attım ve muzafferce

⁷⁶ Ba'lebekkî, age, s.61.

⁷⁷ Ba'lebekkî, age, s.61-62.

düşündüm: Bu pislik beni ilgilendirmiyor, beni hiçbir erkek ilgilendirmiyor!"⁷⁸ Sonra genç bazı çalışma kâğıtlarını masada unuttuğunu söyler. Genç esasen Lînâ'nın ofisinde gece ajans için gizli tercüme yapıtığını söyler. Çalışma masasındaki bir dosyadan bazı kâğıtlar alıp gider.

Eve gittiğinde babası yolculuğundan dönmüştür. Annesi yemek için bir ziyafet hazırlamıştır. Bu ziyafette Avrupa yemekleri vardır. Evlerinin bir kısmı Amerikan mobilyaları ile doludur. Lînâ bu özentiye bir anlam veremez. Arap kültüründen olmayan herhangi bir şeyi sevmek zorunda hissetmez. *"Evimizde kendimi kaybolmuş hissediyorum: Doğulu değilim, Avrupalı da değilim. Ne özgür ne de baskı altındayım. Ne sarışın ne de esmer."*⁷⁹

Sonunda maaş günü gelmiştir. Lînâ şirketten iki yüz lirasını alır. Bu mutlulukla daha önce tanışmış olduğu şirket çalışanı Velîd ile sohbet eder. Sohbet sırasında Velîd onu akşam yemeğine davet eder. Arkadaşlarının da olacağını söyler. Velîd Lînâ'yı kendisine benzetir. Konuşmasından hoşlanmadığı için Lînâ, daveti sert bir şekilde reddeder. Velîd bu duruma bozulur. Kapıyı çarpıp gider.

Lînâ yaptığandan memnun bir şekilde maaşını harcamak için alışveriş yapmaya karar verir. Bir mağazada gözü bir kazağa takılır. Fakat satıcı onunla ilgilenmez çünkü zengin bir kadın müşterisi ile ilgilenmektedir. *"Bu kadını doyuran bu adam içler acısı! Bende içler acısıyım. Çünkü kendi kendimi doyuruyorum. Çünkü maaşım satıcının açgözlü bakışlarını kendi üzerime çekmek için yetmiyor!"*⁸⁰ Lînâ kendisi ile ilgilenmeyen satıcıya bir fırsatını bulup kazağın fiyatını sorar. *"Satıcıyı, kadın onu dostça muamele etmeye, onu pohpohlamaya ve güzel fiziğini övmeye zorlarken, çantasını açmak için kadını getirmek istediği karşılıklı baştan çıkartma manevrasından çektim. "Bu sarı kazak ne kadar?" diye ona sordum."*⁸¹ Adam Lînâ'ya küçümser bir bakış atar ve doksan lira, burada pazarlık yok der. *"Pazarlık yok. Fiyat sabit. Burada milyonerler satın alıyor. Geçimini sağlayan kimseleri olan kadınlar. Doksan lira."*⁸² Satıcı için kadınlar parasını eşi sağlayan zenginler ve başarısız erkeklerin geçindiremediği uğraşmaya değmeyecek olanlardır. Her iki durumda da kadının pozisyonu erkeğe bağlıdır.

Lînâ maaşını ihtiyaçları doğrultusunda kafasında bölmeye çalışır. Üniversite harcını ve diğer masraflarını kendi ödeyerek ayakları üzerinde durabilmek ister. *"Yüz lira aylık üniversite harcı için. Yirmi beş lira kuvvetli öksürüğümü tedavi için başvuracağım doktor için. Ev doktorumuza gitmeyeceğim. Kendi başıma muayenehaneye başvuracağım. Yalnız tıbbi muayenenin sonucunu öğreneceğim. Tek başıma ilaçları eczaneden alacağım. Yalnız. Maaşımdan bana hala yirmi beş lira kalıyor. Bundan ulaşım masraflarını ödeyeceğim, yüksek topuklu ayakkabı ve ruj alacağım."*⁸³

Lînâ kırmızı bir ruj aldıktan sonra üç yün yumağı ve şiş alıp eve gider. Evdekiler kendisinin örerek üretmek istemesine anlam veremez. Annesi istersen sana satın alırım der. Babası üniversite ve ajans arasında vakti olmadığını söyler. Kız kardeşi kendini ipe dolasa daha çabuk biteceğiyle ilgili dalga geçer. Fakat Lînâ bu işi kendi başına başarmakta kararlıdır. *"Gerçekten, örgü şişini ilmiğe diğer şişin üzerine geçirdiğimde, ipliği etrafına sarıp ve örgü şişinin sonunu tekrar serbest bıraktığımda vesaire böylece örgü işinin sürekli büyüdüğünü hissediyorum. Evet,*

⁷⁸ Ba'lebekkî, age, s.71.

⁷⁹ Ba'lebekkî, age, s.74.

⁸⁰ Ba'lebekkî, age, s.82.

⁸¹ Ba'lebekkî, age, s.82.

⁸² Ba'lebekkî, age, s.82.

⁸³ Ba'lebekkî, age, s.82-83.

Lübnanlı Yazar Leylâ Ba'lebekkî'nin Yaşıyorum Adlı Romanı Örneğinde Kadının Özgürlük Arayışı

o zaman hiss ediyorum, bir işi yapan ve bu çalışmanın ürünü elde eden, bir insan oluşumu, var olduğumu. Evde sadece bir konu üzerinde konuşuluyor olması beni mutlu ediyor: Bu kazak kime ait? Kazak Lînâ'nın. Lînâ bir kazak örüyor. Lînâ kolları çoktan bitirdi."⁸⁴

Ertesi gün Lînâ işe gitmek için hazırlanır. Babası yine Londra'dadır. Annesi bu fırtınalı havada şoföre izin verip yola çıktığı için babasına kızgındır ve söylenmektedir. Asansör kapısında Lînâ'yı hayal kırıklığıyla örter söylenmeye devam eder. "Sizin için daha ne kadar zahmet çekeceğim? Benden nefret ediyorsun, sen..."

*Öfkeli bir şekilde elini omuzumdan ittim ve bağırdım: "Seni tutan kim? Seni acaba evlenmeye ve çocuk sahibi olmaya zorladım mı? Bundan ben mi sorumluyum, kocan için didinmen ve sadece deri ve kemik olduğun için?" Siyah damlalar gözlerinden akarken düğmeye bastım, aşağı indim. Ben terbiyesizim. Ben kabayım. Ben..."*⁸⁵

Lînâ'nın annesi için duyduğu acıma hissi kabalaşmasına neden olmaktadır. Çünkü annesinin bu ezilmiş haline dayanmamaktadır. Annesini her azarladığında duygusal olarak yıpranır ve kendini oldukça kötü hisseder. Annesinin bu denli ailesini mutlu etme çabası, zenginlik merakı ve çevre için kendinden ödün vermesi üstelik babasının komşuyu dikizleyecek ve hatta belki ilişki kuracak kadar kıymet bilmemesi onu içten içe kemirir. Roman boyunca yazar Lînâ'ya bu duyguları sürekli tekrarlatır.

İş yerine gittiğinde güvenlik görevlisi posta kutusunda bir şey konmuş gibi Lînâ'yı kandırır. Hiçbir şey yapmadığı, tek işinin boş posta kutusuna her gün bakmak olduğu halde 200 lira maaş ödenmesi fikri düşüncelerini doldurur. Bu düşüncelerle bunalıp koridora çıkar ve Velîd'i görür. Velîd dönüp kapıyı yüzüne kapatır. Lînâ da üniversiteye gider. Sabah annesi ile kavga ettiği için derslerden de tat alamaz. Yolda bir yabancı kendisini 'hello' diye selamlar. "Hello. Hello. İngilizceden hoşlanmıyorum... .. Sanki, tüm hayatını bir Arap ülkesinde geçirmiş bu adam, kendi dilimizde selamlamamaktan aciz gibisi. Hello. Hello. Bu kelime yavaş yavaş sınırlarımı gasp ediyor. Çünkü ne esmer ne de sarışınım"⁸⁶

Eve gitmek için tramvaya biner. Durakta bekleyen kalabalık gelen tramvayı hınca hınç doldurur. Bu kalabalık içinde ezilen yine kadınlardır. "Genç bir adam bir kızın omzuna yaslandı. Yaşlı bir adam parfümlü bir kadının sırtına elledi. Küçük bir kız çocuğunun yabancı birinin elini annesinin göğüsleri üzerinde gezinirken görünce benzi attı."⁸⁷

Ertesi gün felsefe dersinde Lînâ üniversitede aldığı eğitimin gereksizliğini düşündü. Dersten çıkınca avluya gitti. Öğrenciler Amerika planı etrafında dönen Ortadoğu ihtilafının çözüm yollarından bahsediyordu. Halka, farklı Arap ülkelerinden gelen öğrencilerden oluşuyordu ve herkes fikrini söylüyordu. Lînâ konu hakkındaki fikrini söylemek istedi ve kekeleyerek: "Yoksun olduğumuz şey, aktif katılım"⁸⁸ dedi. Rahatsız olmuş bir öğrenci ayağa fırlayıp dik dik baktı: "Dior'un elbiseleri, Max Factor'un rujları, kokular ve parfümler üzerine olduğu gibi politika üzerine söz sahibi olabileceğini düşünüyor musun?"⁸⁹ Dedi. Halkadan bir kız arkadaşı onu çekip ayırdı. "Bu bir Kuveytli, diye açıkladı. Ben öyle düşünüyorum ki o bir kadının erkek

⁸⁴ Ba'lebekkî, age, s.84.

⁸⁵ Ba'lebekkî, age, s.86.

⁸⁶ Ba'lebekkî, age, s.90.

⁸⁷ Ba'lebekkî, age, s.91.

⁸⁸ Ba'lebekkî, age, s.97.

⁸⁹ Ba'lebekkî, age, s.97.

meseleleri hakkında görüşünü ifade etmesine alışkın değil, dedi. Tramvay durağında ondan ayrıldım ve homurdandım: Alışkın, alışkın, ölümümüz bile bir alışkanlık.”⁹⁰

Ajansa vardığında, patron Lînâ'ya bir görev verir. Birleşmiş Milletler genel sekreteri bugün uluslararası havaalanına inecek. Hemen Amerikan Büyükelçiliğine yola çıkacaksın Benim yerime ona Arap dünyasındaki olaylara karşı tutumu hakkında soru soracaksın, der. Lînâ ilk önce ona kabul edip etmediğini sormadan böyle bir görev vermesini anlamlı bulmaz. Ama sonra hisleri değişir. “*Günün birinde politik olarak aktif olmayı asla hayal bile edemezdim. Görevim gerçi önemsiz, tamamen tehlikesiz ve hiç kahramanca değil. Ancak, herhangi bir zaman bir büyükelçilikte bir bardak portakal suyu içebileceğimi, hayatta asla hayal edemezdim.”⁹¹* Bu fırsatı çalışmayı tercih ederek aslında kendisi sağlamıştır.

Üniversite kütüphanesine girdiğinde bir erkek ve bir kız öğrencinin fısıltılarını işitir: Seni Faysal'da akşam yemeğine davet etmeme ne dersin? Bu muhteşem, harika bir fikir. Bu konuşmanın ardından çift kalkıp yemeğe gider. Lînâ'da onları takip eder. Tek başına bir masaya oturur. “*Restoranda benim gibi benim gibi bir masada yalnız oturan tek bir kadın yoktu.”⁹²*

Çiftlere bakarak yalnızlıktan bunaldığını hisseder. Karşıda yalnız oturan bir genci masasına davet etmek ister fakat gencin ne düşüneceğini bilemez ve vazgeçer. Erkekler için hayatın kolay olduğunu düşünür. Nerede gecelerler, nerede yerler, nerede gezerler diye kimse hesap sormaz. Geceyi bir kadınla geçirmek, sarhoş olmak, gezip tozmak erkeklerin hakkıdır. Ama bir kadın eve biraz geç kalsa eleştiri oklarına hedef olur. “*Buna karşın ben, ne pahasına olursa olsun kontrolümü terk etmiyorum, akşam saat sekizde eve geldiğimde, ayıplamanın konuştuğu keskin bakışlarla bekleniyorum. Nerelerdeydin? Ne yaptın?”⁹³*

Bir süre yalnız oturup ona aldırış etmeyen genci inceler. Bir parti gazetesi okumaktadır. Genç hakkında fikirler yürütür. Sonra masasındaki iki boş sandalyeye gözü takılır ve kalkıp onları masadan başka bir masaya götürür. Çayını yudumlar ve tadı ona evdekinden farklı gelir. Ona göre evdeki sıvı katı her şeyin tadı aynıdır. Annesinin ailesine hizmet etmekten başka bir şey bilmediğini düşünür. Aslında annesi Lînâ'ya göre işinde ve babasını memnun etme konusunda oldukça başarılıdır. “*Alanında çok başarılı olduğumu, delici, kesik kesik gülüşünden ve dekolte elbiselerden anlarım. Etin görünüşü, annemin eti beni iğrendiriyor.”⁹⁴* Tüm bu çabasına rağmen Lînâ annesinin çoğu gece hayal kırıklığına uğradığının farkındadır. Bunu annesinin ruh halinden anlamaktadır. Annesine yardım etmek onunla sohbet etmek istese de annesinin bunu kabul etmeyeceğini düşünür. “*Keşke annem ona birkaç tavsiye vermeme ve onunla tartışmama izin verseydi... Benim bu küstahlık ve kepezeliğimi bağışlamazdı. Aşkı bilmediğime inanırdı.”⁹⁵*

On yedi yaşındaki Suriyeli bir okul arkadaşı, kocası ile münasebetini Lînâ'ya anlatır. “*Kocası üç yıldır her gece ona tecavüz ediyor. İştirakine izin vermiyor. Hiçbir şey söylemiyor. Ona bir öpücük vermiyor. Aynen böyle ona tecavüz ediyor, sanki o bir cesetmiş gibi, onunla oynuyor, onu yatakta bırakıyor ve odadan ayrılıyor. Sonra kız her gece yatağın yanında, pencere eşiğinde kusuyor. Ortalık ağardığında ve kızı için yemeği hazırlarken, geceyi unutuyor.”⁹⁶* Lînâ

⁹⁰ Ba'lebekkî, age, s.98.

⁹¹ Ba'lebekkî, age, s.99.

⁹² Ba'lebekkî, age, s.104.

⁹³ Ba'lebekkî, age, s.105.

⁹⁴ Ba'lebekkî, age, s.107.

⁹⁵ Ba'lebekkî, age, s.107.

⁹⁶ Ba'lebekkî, age, s.107-108.

tüm bunları annesi ile konuşmak ister. Ama ataerkil düşünceler anne ile kızın arasında durmaktadır.

Lînâ her ne kadar annesinin ve arkadaşını, evliliklerindeki erkek figürlerini ve çevresindeki erkeklerin çoğunu eleştiriyor olsa da hayatında bir erkeğe ihtiyaç duyduğunu itiraf eder. Onun istediği ruhunu anlayabilecek onu tamamlayabilecek, özellikle fikirlerini konuşabileceği bir erkektir. Faysal restoranından eve döner. Annesi beklediği gibi bir karşılama yapar. “İçeri gelin, majesteleri!”⁹⁷ Annesi ona doğruca odasına gitmesini, içerideki misafirlere evde olmadığı için uyduğunu söylediğini bildirir. Lînâ annesine şiddetle karşı çıkar. “Uyumalı mıyım, ama ben tamamen uyanığım! Benim annem aptal. Uyanık olduğumu inkâr etmeyeceğim, tıpkı paltomun rengini inkâr etmeyeceğim gibi. Uyku uyanıkla aynı değil! Sarı maviyle aynı değil! Hayır. Elinden kaçtım ve koşmaya başladım. Oturma odasının kapısında durdum. Kimin beni sorduğunu ve annemin yalanının haklı bir gerekçesi olup olmadığını görmek için. Onlar Yahudi komşularımızdı.”⁹⁸

Lînâ ajansa gittiğinde kendini bitkin hissetmektedir. Düşünürken ofisindeki eşyalar kadar değeri olduğunu fark eder. Buradan ayrılırsa bir başkası hemen yerine geçecektir. Patronun çalışanları makineler olarak gördüğünü düşünür. Gidip patrona hesap sormak ister. Fakat kendisini kovarsa babasına mahkûm kalma ve daha da yalnız olma ihtimali vardır. Her şeyi göze alıp patronun odasına gider. Patron küçük kafasını çevirip diplomatik bir şekilde gülümser. Lînâ “Tam olarak yüzüme bakın!”⁹⁹ Diye ona emreder. Şaşıran patron gülümsemeye devam eder. Lînâ “Öyle çok aptal mı görünüyorsunuz? ... Bu ne anlama geliyor? Modern bir ofiste oturmam? İşimin ne için kıymeti var? İşimi herhangi biri yapabilir. Ben diğer kadınlar gibi değilim, herhangi bir başka insan gibi olmak istemiyorum.”¹⁰⁰ Lînâ her şeye hazırdır. Kendisine tokat atarsa o da karşılık verecektir veya kafasında sandalye kıracaktır. Fakat patron tam ters bir tepki verir. Babacan bir tavırla kimin patron kimin personel olduğunu sorar. Lînâ: “Şu anda bir insanım ve siz bir insansınız ...”¹⁰¹ Patron Lînâ’ya eşit şartlar istediğini fakat kendisinin de eşit davranmadığını söyler. “Bana anlatmak mı istiyorsun eşitlik ilkesine inandığını! Ama sen okul arkadaşlarının yanından geçip gidiyorsun, onları görmezden gelerek, onları selamlamadan, onların konuşmalarına katılmadan, sanki onlar etini çekiştiren hayvanlarmış gibi.”¹⁰² Daha sonra patron Lînâ’dan doktora gitmesini rica ederek onu ofisten uğurlar.

Lînâ gerçekten hastadır. Anemiye yakalanmıştır. Bir ay boyunca üniversite ve işe gitmeyip evde dinlemiştir. Dönem sınavlarını geçip evdeki sorunlara aldırış etmemeye karar verir. Üniversite kütüphanesini geçip Uncle Sam adlı kafeye gider. Burada kahve içebilmek evde annesinin sağlıklı olduğu için içmesinde ısrar ettiği meyve-sebze sularından daha özgürce bir harekettir. Kahvesine gömülmüş düşüncelere dalmışken başında bir genç belirip affedersiniz, der. Yüzüne baktığında onun Faysal Restoranında tek başına gazete okuyan genç olduğunu hatırlar. Genç: “Ben Bahâ Şevkî. Bütün ay nerelerdedin? Hasta mıydın?” diye erkekçil kaba sesiyle sordu... Canlı ve iyileşmiş görünüyorsun.”¹⁰³ Heyecanlanan Lînâ bir cevap verir. “Ben

⁹⁷ Ba'lebekkî, age, s.109.

⁹⁸ Ba'lebekkî, age, s.109-110.

⁹⁹ Ba'lebekkî, age, s.113.

¹⁰⁰ Ba'lebekkî, age, s.113.

¹⁰¹ Ba'lebekkî, age, s.115.

¹⁰² Ba'lebekkî, age, s.115.

¹⁰³ Ba'lebekkî, age, s.125.

Lübnanlı Yazar Leylâ Ba'lebekkî'nin Yaşıyorum Adlı Romanı Örneğinde Kadının Özgürlük Arayışı

Lînâ...¹⁰⁴ Der. Bahâ: biliyorum Lînâ Feyyâz, der. Bunun üzerine Lînâ kendisini nereden tanıdığını sorar. Cevap vermeye cesaret edemeyen Bahâ, arkadaşının yanına döner.

Ajansa döndüğünde patronu: “Canlı ve yenilenmiş görünüyorsun! Nerelerdeydin?”¹⁰⁵ Diye sorar. Bu soru Lînâ'nın heyecandan titremesine sebep olur. Eve gittiğinde annesine: “Hiç bir erkek sana sordu mu, uzun zamandır nerede olduğunu? Diye çekinerek sorar. Annesi: “Bütün erkekler sana hayran! Kadınlığın baştan çıkarıcı! Tıpkı benim gibi sende sadece ve yalnız bu amaç için tayin edildin; aşkını bir erkeğe vermeye ve çocuk sallamaya. Sana nerelerdeydin diye soran erkek seni insan olarak görmüyor, aksine bir kadın olarak görüyor. Seni kafede seyrederken, zevk alır. Yüzünü, gözlerindeki huzursuzluğu, onlarla kahve bardağını kaldırdığın titrek ellerini. Dudaklarından kahve damlalarını nasıl yaladığını izler. Ağır yürüyüşünle sokakta nasıl kaybolduğunu. Bir ay boyunca zevkten yoksun kalmak zorundaydı. Bir şey hakkında sorup araştırmak ondan yoksun olmak demek!”¹⁰⁶

Lînâ her zamankinin aksine ne annesinin onu kendisine benzetmesine ne de erkekler ile ilişkilendirdiği fikirlerine sinirlenmez. Tekrar Uncle Sam adlı kafeye gittiğinde ilk kez bir erkeği beklediğini fark eder. Bahâ gelir ona gülümser ama yanına gelmez. Tenha bir köşede oturup sigara içer. Sonra da gider. Sınıfta öğrenmeye odaklanamadığını fark eder. Aklında üniversite, Paris'e giden Velîd, işyerindeki diğer personeller ve Bahâ vardır.

Ertesi gün üniversitenin bahçesinde ders çalışmak için bir ağaca yaslanarak oturur. Fark etmeden uyuyakalır. Uyandığında yakınında bir erkek öğrenci vardır. Gence: “Sen de kişinin üniversitede gerçek ve gerçekten önemli sorunlardan saptırıldığını düşünmüyor musun?”¹⁰⁷ Gibi sorular sorar. Tüm sorularına gencin cevabı kendisi için önemli olan tek şeyin yükseköğrenimi bitirerek bir iş bulmak olduğudur. Lînâ'ya olayları olduğu gibi bırakmasını ve her şeyi karmaşık hale getirmemesini tavsiye eder. Sözlerine cevap olarak Lînâ: “Yarın artık üniversiteye gelmeyeceğim. Bugünden itibaren bir daha asla araziye ayak basmayacağım. ... Şüphelerim beni olgunlaştırdı. Üniversiteyi bırakıyorum. Cansız şeylerin dünyasını, yavaş ölümün dünyasını, bu adamın (Bahâ) dünyasını kırarak açmak için ve ondan çarpıcı gerçeği öğrenmek için.”¹⁰⁸ Arkadaşına baktığında çoktan gitmiş olduğunu fark eder.

Lînâ nereye koyacağını bilmediği ellerini özgür bırakmak istemektedir. “Sevgili eller, bugün özgürlüğünüzü kazanmalısınız! Artık aldatıcı kitapları tutmamalısınız. Patronun gizlice kendine ondan birkaç dolar ayırdığı banknotlarla hiçbir çantayı, hiçbir ruj, hiçbir dolma kalemi. Özgürlüğün ne anlama geldiğini biliyorlar mı? Neden ondan bu kadar baskı altında hissediyorlar? Bilmiyorlar mı, nereye? Bilmiyorlar mı, ne yapacaklar?”¹⁰⁹ Lînâ ellerini rahatça Bahâ'ya uzatıp onu selamlamak istemektedir.

Lînâ üniversiteyi bırakalı iki hafta olmuştur. İki haftadır ne kütüphaneye ne sosyal etkinliklere ne de kafeye gitmiştir. İki hafta sonra kafeye gider. Bahâ'da gelir. Lînâ'yı görünce gülümseyerek yanına oturur. Bahâ sohbeti ben yaşlı bir adamım diyerek başlar. Kendini yaşlı hissettiğini ve bunun sebeplerini söyler. İlk sohbetleri beklediği gibi olmasa da Lînâ kendini Bahâ'yı çok eskilerden beri tanıyormuş ve hep beraberlermiş gibi hisseder.

¹⁰⁴ Ba'lebekkî, age, s.126.

¹⁰⁵ Ba'lebekkî, age, s.128.

¹⁰⁶ Ba'lebekkî, age, s.130-131.

¹⁰⁷ Ba'lebekkî, age, s.138.

¹⁰⁸ Ba'lebekkî, age, s.141.

¹⁰⁹ Ba'lebekkî, age, s.143.

Daha sonraki konuşmalarından birinde Bahâ memleketi Irak'ta kadınların toplumdaki yerine değinir. Masanın üzerindeki şişeyi göstererek: *"Tıpkı bu şişe gibi... Benim ülkemde kadınlar benim için gezinen şişelerden başka bir şey değildi. On yedi yaşında Beyrut'a geldikten sonra, artık kadınları sadece şişeler olarak saymadım..."*

*Ben küçükken şişeleri bizim mahallede takip ettim. Hatta bazen kalın çoraplarla sarılmış bacakları ve kahverengi ya da siyah ayakkabılara sıkışmış ayakları görmekte başarılıydım. Siyah peçenin arkasında yüzler bana biçimsiz geldi. Hepsi bana anemin yüzü gibi geldi."*¹¹⁰

Bu yüzden korkak biriyim! Lînâ, Bahâ'nın bu cümlesine karşılık neden, diye sorar. Bahâ: *"Çünkü kadınları insan olarak görmeme izin verilmezken temel bir hak yasaklandı!"*¹¹¹ Erkeklerin yetişme şekli ile kadınlara olan davranışı arasında bağlantı kuran yazar, Lînâ'ya Bahâ'ya karşı acıma duygusu hissettirir.

Lînâ'nın son zamanlarda eve geç ve öksürerek gelmesi annesi ile yeni bir münakaşa yaşamasına sebep olur. Durumu babasına açan annesi: *"Lînâ'yı daha iyi gözetmeliyiz."*

Bugün yine saçlarını mı kestirdi? Diye kocası ona fısıldadı.

*Kısa ya da uzun saç onun itibarı için hiçbir rol oynamıyor. Dışarıda gece geç saatlere kadar haylaz haylaz dolaşıyor, buna karşı bir şeyler yapmalıyız. Kız kardeşlerinin adı çıkıyor!"*¹¹²

İşe gittiğinde patron Lînâ'ya aşırı derecede kızgındır. Avrupa'dan dönmüştür ve masasının üzerinde acil bekleyen işlerle ilgilenmek Lînâ'nın aklına gelmemiştir. Konuşma sırasında patronun burası komünizme karşı bir propaganda ofisi cümlesi Lînâ'yı şaşkına çevirir. Lînâ'nın verdiği cevaplar patronu kızdırır ve homurdandır. *"Seni burada işe alarak sana iç huzur vermem yeterli. Bu binaya sahip olmam yeterli. Ben varlıklı bir adamım. İnsanlar tarafından saygı duyulup ve hürmet ediliyorum. Gördüğün gibi yani kişisel mesele. Kişiliğini nerede yükselttiğin sana kalmış."*¹¹³

Tekrar buluştuklarında Bahâ, devrimci fikirlerinden bahseder. Lînâ'nın verdiği cevaplara ise sen çocuksun ve cennette yaşıyorsun diye karşılık verir. Ve devam eder: *"Vücudun yanmasının, her an kana bulanmış küllere dönen milyonlarca vücuda kıyasla, önemi ne! Sen özgürsün. Zamanını ajans ve kafe arsında ileri geri koşarak harcıyorsun. Arzularının, öyle büyük ve anlamlı olsa da, gerçekleştiğinde milyonlarcasının, mikrop içinde boğulmuş, boyunduruk altına alınmış, yer altına dökülmüş arzularının karşısında ne değeri var! Söyle bana, bireysellik masalının ne değeri var? Kan akar. İnsanlar açlıktan ölür. Adaletsizlik hâkim olur. Hain yöneticilerle birlikte emperyalistler vücudumuzdan kanımızı emerler, tüm malları yerler ve bizi katlederler."*¹¹⁴

Bu sözler Lînâ'da tam bir şok etkisi yapar. Hâlbuki Bahâ'nın kadını olma hayalindedir. Bahâ sözlerinin üzerine bir suç işlemek istiyorum diye devam edince Lînâ ister istemez bir korkak nasıl suç işleyecek, diye düşünür. Bahâ yıllardır silah almak için para biriktirdiğini ve bunun için sinema, aile sevgisi, kadınlar gibi pek çok şeyden feragat etmesinden bahseder. Lînâ'nın

¹¹⁰ Ba'lebekkî, age, s.155-156.

¹¹¹ Ba'lebekkî, age, s.156.

¹¹² Ba'lebekkî, age, s.158-159.

¹¹³ Ba'lebekkî, age, s.162.

¹¹⁴ Ba'lebekkî, age, s.165.

Lübnanlı Yazar Leylâ Ba'lebekkî'nin Yaşıyorum Adlı Romanı Örneğinde Kadının Özgürlük Arayışı

feragatın anlamını bilmediğini söyler. İsteklerini nasıl bastırıldığı hakkında uzun bir konuşma yaptıktan sonra birdenbire: “Hey sen, neden tüm bunları sana anlatıyorum? Sen kimsin?”

Niçin benim özel konularına karışıyorsun? Nereden ansızın geliyorsun?”

Bunalımlı ayağa kalktı ve onu bana hayal kırıklığında yapabileceği en büyüklerinden bir küstahlıkla veda etti: Sen... Sen de birçok kadından sadece birisin. Sende onlar gibisin: Bir kadınsın. Bacakların, göğüslerin, çıplak kolların var...”¹¹⁵

Eve gidip bir sigara yakan Lînâ, annesine gelecek görücüler için sözlerine ters cevaplar verir. Annesi Bahâ'nın kendisi ile sadece vakit geçirdiğini söyler. Sonra sigarayı fark eder ve Lînâ'yı tokatlar. “Ne zamandan beri kızlarımız sokak kızları gibi haylaz haylaz dolaşıyor? Ne zamandan beri erkeklerle ilgileniyor ve burunlarını onların işlerine sokuyor? Ne zamanda beri sigara içiyorlar – ve dahası annelerinin önünde? Sana ne oluyor? Nasıl bir terbiyesizsin, neden kuralların dışına çıkıyorsun? Ne ekşiğin var? Kıyafetler? Bir araba? Para? Bir ev? Diye sızıldı.”¹¹⁶

Annesi bütün aile için utanç kaynağı olacağını yineler. Annesine karşı son derece dolu olan Lînâ yıllardır yapamadığı şekilde avaz avaz bağırıp ağlayarak ondan intikam almak ister. Çünkü annesine göre kadınların ağlaması zayıflıklarını gösterir ve onları alçaltır.

Bir gün ölüm üzerine konuşurlarken Bahâ'nın özgürlük sana mı ait? Sorusuna Lînâ şöyle cevap verir: “Biliyorum o, Fransızların bacaklarını delik deşik erkeklere ait. O babaları Osmanlı tarafından şehit meydanında bir direğe asılan yetimlere ait. O büyük anneme ait, o öyle bastırıldı ki bir sefer dahi sokağa çıkmaya izni olmadı. Ancak ben şimdi başka bir özgürlük için çaba harcıyorum: bireysel özgürlük, o diğer özgürlüklerin kâmilî...”¹¹⁷

Bahâ anlattıklarının masal olduğunu söyler. Bir cinayet işleyeceğini ve kaçacağını anlatır. Bunun üzerine Lînâ: “Sen intihar etmek istiyorsun. Sen, sen bir suçlusun. Sen partinin ellerinde paslı bir aletsin, o seni sadece kendine köle yapıyor. Ve hatta sen kendini yok etmek için en iyi yolda oluşunu bile fark edemezsin. Bu cinayeti sen mi tasarladın ya da bu yoldaşların arasından deneyimli bir suçlu muydu? Sen partinin bir kölesisin, ama ben özgürüm. Asla herhangi bir varlığın fikirlerinin boyunduruğu altına girmezdim ve bu tanrıda olsa.”¹¹⁸

Lînâ'nın sözleri üzerine küçük bir tartışma yaşanır. Bahâ ona konuyu değiştirmek için neden evlenmiyorsun, diye sorar. Bu soru Lînâ'nın nazarında Bahâ'yı sıradanlaştırır. Bu soru ile Lînâ, Bahâ'nın nazarında kendisinin sadece şehvet duyulan sıradan bir kadın olduğunu hisseder. Bahâ evlilikten ne beklediğini sorar. Lînâ: “Kadın evlilik ortaklığı, birlikteliği ister. Kocasının ortak yaşama dahil olmasını, birlikte haber dinlemeyi, kitap okumayı, sinemaya gitmeyi, kola içmeyi, sigara içmeyi, insanları ziyaret etmeyi, masayı kurmayı ister. Birlikte yaşamları söz konusu olduğunda her şeye katılmasını. Bir evlilik ortaklığını onunla sürdürmesini. Ve benim için yatağının kaldırım olup olmadığı, işsiz olup olmadığı, onun zor, özgür olmayan bir hayat sürüp sürmediği tamamen önemsiz.”¹¹⁹

¹¹⁵ Ba'lebekkî, age, s.171.

¹¹⁶ Ba'lebekkî, age, s.174.

¹¹⁷ Ba'lebekkî, age, s.182.

¹¹⁸ Ba'lebekkî, age, s.182.

¹¹⁹ Ba'lebekkî, age, s.187.

Annesi ile konuşması sırasında Lînâ üniversiteyi bıraktığını söyler. Son derece hiddetlenen annesine: “Üniversiteyi bıraktım, çünkü canım böyle istedi, senin hoşuna gitmesi için değil! ... Kendime kanıtlamak istiyorum, ben... Ben gerçekten yaşıyorum diye.”¹²⁰ Annesi Lînâ ile konuşmalarından endişelenmiş ve babasına her şeyi anlatmıştır. Babası ertesi sabah odasına gelir ve bu genç adam ile olan hikâye ne anlama geliyor, diye sorar. Lînâ bir okul arkadaşı olduğunu, kendisine ilgi duyduğunu ve bu durumun hoşuna gittiğini söyler. Babası sinirden adeta gürleyip onu fırçalar ve utanmaz olduğunu söyler. Lînâ babasına: “Bana sahipsin, bu yüzden bana karşı şimdi çok sertsin. Benim için bir servet yığıyorsun, sadece bundan dolayı kendini çok güçlü hissediyorsun ve bana sahip olma hakkın olduğunu zannediyorsun.”¹²¹

Babası ile yaptığı konuşmanın stresiyle Lînâ, Uncle Sam'e gider. Bahâ ona neden delikanlı gibi giyiniyorsun, sana uyan şeyler giyin! Der. Lînâ bu sözlere çok sevinir. Duygularının boş olmadığını Bahâ'nın da kendisini arzuladığını hisseder. Fakat konuşmanın devamında Bahâ, birisi bana Suudi Arabistan'da prestijli bir iş teklif etti. Üniversiteyi bırakacağım ve biraz para kazanmak için bu fırsattan yararlanacağım, der. Bu sözler üzerine Lînâ hayal kırıklığına uğrar. Gidişi ile yapayalnız hissedeceğini bilse de Bahâ'ya kalması için yalvarmaz. “Hayır! Bu sırada o benim bir parçam, ben bir çizgi değilim, birinin çektiği ve tekrar sildiği. Hiçbir sandalye, birinin itip kaktığı. Hiçbir lamba, birinin açıp kapattığı. Hiçbir çiçek, birinin koklayıp ve ayağıyla ezdiği. Hiçbir oyuncak bebek, birinin oyundan sonra param parça ettiği. Hiçbir şişe, birinin onu içip bitirdiği ve kırdığı. Ben hayatım, köklerle birlikte mutlak hayat ve asi özgürlük! Başından beri onun hayatımın denizinde yıkanmasına izin vermek istedim, ayrıca ne zaman ayrılabileceğine ben karar vermek istiyorum. Hayır!”¹²²

İş yerindeki posta kutusunda nihayet bir mektup bulur! Sevinçten mektubu öper ve hemen patrona haber verir. Odasına gider ve patronun emriyle mektubu okumaya başlar. Paris'ten gelen Lînâ'ya hitap eden mektubu Velîd yazmıştır. Bu bir aşk mektubudur. Velîd, Lînâ'ya çaresizce aşık olduğunu, onu unutmak için Paris'e gittiğini ve başaramadığını söyler. Hayatını Lînâ ile birleştirmek istemektedir. Patron Lînâ'yı arar ve ısrarla kimin şikayet ettiğini sorar. Lînâ mecburen mektubun kendisine ait olduğunu söylemek zorunda kalır. İş yerinden bir kişinin ona aşık olduğunu anlayan patron bu duruma çok sevinir ve Lînâ'ya şu andan itibaren benim sekreterimsin! Der.

Lînâ patronun sekreteri olduğu haberini eşine verdiğinde karısının kıskançlıkla düşünebileceklerini aklından geçirir. “Bütün günü bu kadının yanında geçireceksin. Eğer o benim kızım olsaydı, onu öldürürdüm! Onu tüm yollarla bir erkekle yalnız birlikte çalışmaktan engelledim! O bir ...”¹²³

Lînâ için patronunun kendisinden sekreteri olmasını istemesi, onu da işyerindeki diğer personel gibi bir makine olarak gördüğünü düşünmesine sebep olur. Bir sekreter güvenilir bir makine! Bu düşünce Lînâ'nın hoşuna gitmez. İstifa etmeye karar verir. İstifa mektubunu yazar ve evine gider. Yolda düşünür: “Evimiz. Herkesin bir evi var, bir yeri, çatısı altında kendisine koruma aradığı, tıpkı bir hayvan gibi. Ev anneme, babama, kocaya, sevgiliye ait.

¹²⁰ Ba'lebekkî, age, s.190.

¹²¹ Ba'lebekkî, age, s.194.

¹²² Ba'lebekkî, age, s.197.

¹²³ Ba'lebekkî, age, s.210.

Neden bugün eve gittim? Neden daima eve gitmek zorundayım? Neden benimle evlenip bana ev sunan bir erkeği beklemek zorundayım? Neden daima başka biriyle birlikte yaşamak zorundayım, bedenimi koruyan, ancak onu tüketen? Varımı yoğunu koruyan, ancak onu çalan. Neden bir evde yaşamak zorundayım, bir kaldırımında, bir tarlada, bir sarayda ve bir hastanede değil?

Kendime başka bir ev arayacağım. Başka bir yerde uyuyacağım."¹²⁴

Lînâ başka birileri ile aynı evde yaşamak zorunda olmasının nedenlerini sorgulamasına rağmen başka bir ev aramakla Bahâ'nın evini kastetmektedir.

Patrona istifasını verir. Patron onu silkeler ve kapıyı açar. Sövüp sayarak onu dışarı atar ve kapıyı kapatır. Babası bu habere çok sevinir. Lînâ'ya ödül olarak elbise alması için para verir. Annesi ve kız kardeşinin Lînâ için ayırttıkları beyaz elbiseyi alır ve Bahâ için vücut hatlarını belli eden kırmızı bir elbise giyer. Uzun zamandan beri ilk defa üniversite bahçesine gider. Bahâ orada arkadaş gurubu içindedir. Yanına gitmeye cesaret edemez. Peşinden geleceğini tahmin ederek Uncle Sam'e gider ve iki kahve söyler. Geldiğinde kahvesini masada gören Bahâ'nın yüz ifadesinden dolayı Lînâ yanlış yapıp yapmadığı düşüncesine kapılır. Bahâ kırmızı elbisenin kendisi için olduğunu anlamış ve gözleriyle Lînâ'nın vücudunu yiyip bitirmiştir. Ancak dün gelmediği için Lînâ'ya kızgındır. Lînâ sebeplerini hafife alacağını düşündüğü için işten çıktığını söylememiştir. Söyleyip söylememeyi düşündüğü bir sırada Bahâ, Lînâ'ya suç işlediğinde amcasının karısını dövdüğü gibi onu dövmek istediğini söyler. Lînâ öfkelenir ve korkar. Ama yanıt vermez hatta ona hoş davranır. Bunun bir sebebi de üniversite ve iş hayatında başarısız olmasıdır. Lînâ aşk hayatında başarılı olmak ister.

Sonraki üç gün boyunca Bahâ kafeye gelmez. Lînâ buhrandadır. Annesi yanına gelir ve eğlenceli bir akşam davetine gelmesi için yalvarır. Lînâ kabul eder fakat ailesinin seçtiği beyaz elbiseyi giymez. *"Aynaya giden yolda beyaz dağ vücudumun üzerinden kaydı. Şok yüzüme yazılmıştı, aynada göğüslerimin Parisli terzinin onlar için özel yaptığı iki sepetçik içine battığını gördüğümde. Omuzlar açık kaldı. Geri çekildim. Hayır, bu elbiseyi akşam giyemem ve vücudumu armağan edemem, sanki sadece bunun için buradaymış gibi, bir plakta, bir içkide ya da çiçek dolu bir sepette olduğu gibi, başkalarının ondan sarhoş olmaları için"*¹²⁵

Lînâ aşkın özel olduğunu düşünür. Bahâ kırmızı elbisesinin üst iki düğmesini açmasını söylediğinde bunu yadırgamaz ve yerine getirir. Ama başkaları için aynı hareketi yapmak vücudunu teşhir etmek gibidir. Günlük bir elbise giyer ve akşama kadar vakit geçirmek için dışarı çıkar. Nereye gideceğini bilememektedir. İşten çıktığına pişmandır. Herkesin geleceğini inşa etmek için çalıştığını düşünür. Fakat o kendi geleceği için ne yapmaktadır? Bu soru üzerinde düşünürken küçük bir kız tarafından durdurulur. Kız sakız satmaktadır ve alması için ona ısrar eder. Ondan kurtulmaya çalışır ama kız inatla devam eder. *"Ya bir paket al ya da bana 5 kuruş ver, aksi halde benden kurtulamazsın! Hadi, beş kuruş, hadi, ver!"*

Ona hemen pişman olduğum bir tane yapıştırdım. O çalışıyordu! Kendine bir gelecek inşa ediyordu. Zamanın yükünü bilmeden dakikalarla savaştı...

"Köpeğin kızı!"

¹²⁴ Ba'lebekkî, age, s.214.

¹²⁵ Ba'lebekkî, age, s.259.

*Gerçekten de Kürt kızının öfkesinde dediği gibi bir köpek kız mıyım? Kız. Köpeğin kızı. Bu kelimeler onun silahu. Kötü bir karaktere mi sahip, bana hakaret ettiği için? Eski patronum daha iyi karaktere mi sahip, beni uyuz bir köpek gibi bürodan kovaladığı için?*¹²⁶

Lînâ beyaz elbiseyi giymediği için annesinden azar işitir. Partiye gider ve yarıda bırakarak eve döner. Bahâ dördüncü gün de gelmemiştir. Lînâ kafede oturmaya dayanamaz. Kafeden çıkar ve geç saatlere kadar dolaşıp insanları inceler. Can sıkıntısını bastırmak için yoldan gelip geçenleri durdurup onlarla gündelik şeyler üzerine sohbete girişmek ister. Bu isteğini şu sözleriyle açıklar: *“Onlara ait olduğumu hissetmek zorundaydım. Varlığımın gücünü onlara hissettirmek zorundaydım.”*¹²⁷

Nihayet Bahâ kafeye gelir. Sert bir emirle Lînâ'dan defterinden iki kağıt koparmasını ister. Not yazıp arkasına gönderir. Konuşmalarında serttir. Lînâ onun yırtık ayakkabılarına bakar. Bunun üzerine ayaklarını saklayıp başka ayakkabısı olmadığını söyler. Bir halk türküsü söylemeye başlar. Lînâ bu türküde şu buyrukları hisseder: *“Vücudunu ört! İrademe uy! Yüzünü siyah peçeyle ört! Aramıza katı bir perde as! Barbar varlığıma katlan! Alaycı tokatlarım altında inleme! Hayır, Allah'a hakkımda şikâyetle bulunma, çünkü ben senin İlahınım! Ve o, ona merhamet için yalvardığın, senin İlahının İlahıdır!”*¹²⁸

Bahâ, Lînâ'ya kendisine acıdığını söyler. Sonra onu sevdiğini itiraf etmesi için zorlar. Lînâ çok mutlu olmuştur. Sonunda istediği anın geldiğini düşünür. Bahâ gitmek için ayağa kalkar. Lînâ'da onunla beraber gitmek için kalkar. Nereye isterse gitmeye hazırdır. Fakat Bahâ sözleri ile Lînâ'yı durdurur. *“Seni kibirli, vazgeçmenin bana acı çektiğini hayal mi ettin? Uykusuz, hasta ve yalnız olduğumda seni düşündüğümü mü zannediyorsun? Sürekli senin gölgeni, özellikle senin gölgeni, kovalamak zorunda olduğumu? Kimsin sen? Dikkatle dinle. Bu sabah bir an için Burc meydanındaydım. Bu sabah tüm açlığımı giderdim. Bu seni rahatlatıyor mu?”*¹²⁹ Ve gider.

Lînâ, Bahâ'nın tekrar kafeye geleceğine inanmak ister. Bu sefer içindeki her şeyi ona söylemekte kararlıdır. Onun için endişelendiğini, onu bırakıp kafeden gittiğinde üzüldüğünü, ağzındaki sigarayı bile kıskandığını, başka kadınlarla açlığını gidermesinden nefret ettiğini... Hissettiği her şeyi. Bunun yanında Lînâ'ya şehvetle üzerindikileri soyarcasına bakmasından nefret ettiğini de ekleyecektir. Lînâ kendisini vücut olarak görmesini değil, değer vermesini ister. Onu kullanılıp atılacak bir eşya gibi görmesine şiddetle karşı çıkar. Lînâ'ya göre Bahâ, bu davranışlarıyla kendisini sınamaktadır. Bahâ'yı erkeği olarak istemesinin tek nedeni kendi kararlarını alması ve toplumdan farklı olmasıdır. Onunla hayatını birleştirmek Lînâ'ya göre aradığı özgürlüğü yaşayabileceği bir yaşam tarzına yaklaşımdır.

Bahâ kafeye tekrar gelir. Lînâ'nın yanına geldiğinde ilk sorusu neden buradasın, olur. Lînâ başka nerede olmalıydım, der. Bahâ tahrik olmuş bir şekilde Lînâ'yı azarlar. *“Sen bilerek bu alçakların bakışlarını üzerine çekiyorsun. Onlar yüzünden dar elbiseler ve hafif ayakkabılar giyiyorsun. Saçlarını kısa kestiriyorsun ve dudaklarına ruj sürüyorsun. İtiraf et, sen cinsiyetin*

¹²⁶ Ba'lebekkî, age, s.265.

¹²⁷ Ba'lebekkî, age, s.279.

¹²⁸ Ba'lebekkî, age, s.289.

¹²⁹ Ba'lebekkî, age, s.289.

için bir utançsın. Doğulu bir yüzü çirkinleştiriyorsun, ahlaksız bir Avrupalı gibi görünmek için. Neden buraya geldin? Neden bir kadın olarak kendine saygı göstermiyorsun? ”¹³⁰

Bu sözler Lînâ'yı utandırır. Haklısın der ve sıvanmış giysi kolunu aşağı sarkıtır. Bacağını diğer bacağının üzerinden alıp yan yana sıkıştırır. Üst düğmesini kapatır. Buklelerini içine sokar ve rujunu yalar. “*Bunu mu tercih ediyorsun, dünürler kapıyı çalana kadar mutfakta bağlanıp kalmamı ve beklememi? ”¹³¹*

Bu sözlere yüzü kızaran Bahâ konuyu değiştirmek için elindeki dergiden Avrupalı kadınların mayolu resimlerini Lînâ'ya gösterir. Dün akşam defilede olduğunu ve bir kadının kendisini dansa davet ettiğini söyler. Sessizleşen Lînâ'ya sert bir şekilde beni dinliyor musun, söyle! Diye sorar. Lînâ o an Bahâ'yı kızdırmaktan korktuğunu fark eder. İçinden neden duygularını açıkça söylemeyip kendisini denemek için bu tarz oyunlar seçtiğini sorgular. Ama Bahâ'yı kızdırmaktan korkar. Eğer giderse tekrar yalnızlığa, boşluğa ve huzursuzluğa düşmekten korkar. İçinden şu düşünceler geçer. “*Ben Halife Memun'un kölesiyim... Emirler verir, ben onları yerine getiririm, eğer ve amasız. Yani dans etmesi, içmesi, şiddetle eğlenmesi ve bir kadınla yatması da sorun değil. Ve ben geceyi karanlıkta yalnız geçirdim ve alnından ve nazik göz kapaklarından acıyı nasıl silebilirim diye bunun üzerine düşündüm. Bir ilişki için kıskanç olabileceğim zaten neyimiz var? Ve ne zamandan beri kadınlar erkeklerin işine karışıyor? ”¹³²*

Lînâ fotoğrafı yırtmak için davranır. Bahâ resmi yırttığı takdirde kalbinin kırılacağını söyler. Lînâ, o zaman çerçeveletip duvarına as! Der. Mahcup olan Bahâ sessizce şarkı mırıldanır. “*Sussaydı! Ayakkabısına sarılıp yapışmamı ve ondan af ve merhamet dilememi istedi. Nihayetinde o bir ilahtı? Benim ilahım. Bana görünmez prangalar takıp diğer erkeklerden tiksinneme neden olan. ”¹³³*

Tüm bu yaşananlar üzerine Lînâ cesaret verir şekilde gülümser. Bu gülümseme Bahâ'nın çok hoşuna gider. Lînâ'ya böyle nazik, akıllı, cesur ve fedakâr olmalısın. Erkekler keder ve kaygıları unutmak için sahte olsa bile bir kadının gülüşünün dalgalarında yıkanmayı sever, der. Lînâ bu fikre katılmamaktadır. “*O zaman kadın ebediyen yalan rolleri mi oynamalı? Nefret ettiği erkeğe gülümseme? Onu korkutmasına rağmen gülümseme? O kadın o erkeğin ölümünü planlarken gülümseme? ”¹³⁴* Diye düşünür.

Lînâ aynanın önünde vücudunu inceler. Hak ettiği gibi bir ilişki yaşamayı ister. Bir çocuk dünyaya getirmek ister. Bunun için bir erkeğe ihtiyacı vardır. Bahâ'ya aşiktir. Bahâ dışında biri hayatında olsa çocuk sahibi olmanın bedeli acı olacaktır. Onu görebilmek için koşarak kafeye gider. Sessizce yanına oturur. Bahâ hiç tepki vermez. Bu durum Lînâ'yı utandırır. “*Kadın olarak kafeye gitmek utanç. Erkeklerle birlikte çalışmak utanç. Kısa kollu giyinmek utanç. Siyah külotlu çoraplar giymek utanç. Sigara içmek utanç. Erkeklerle sohbet etmek utanç.*

Gözlerinde sandalyede bir yığın utanç oturuyor. Bu yüzden bir şey söylemiyor. Bir şeyler söyle. Sözlerin utanç duygumu alıp götürebilirdi. Şaşkınlığımın sebebini yüzümden oku. Sonra inşa

¹³⁰ Ba'lebekkî, age, s.294.

¹³¹ Ba'lebekkî, age, s.295.

¹³² Ba'lebekkî, age, s.296.

¹³³ Ba'lebekkî, age, s.297.

¹³⁴ Ba'lebekkî, age, s.298.

ederiz, sen ve ben, basit, sıcak bir yuva ve isteklerini yerine getiririm. Ve büyük bir deneyim yapıyorum: Veriyorum, öyleyse yaşıyorum!"¹³⁵

O esnada kafeye elinde çocuğuyla Amerikalı bir kadın girer. Lînâ şu çocuğa bak, ebeveynlerinin neşesi! Der. Bahâ; bu küçük yaratıklar ebeveynlerinin kanını emen birer sülüktür. Kendileri büyürler ve ebeveynleri ölür. Bahâ'nın hiç beklemediği cevabı karşısında Lînâ yine ondan korkar. Lînâ ne iş, ne yükseköğretim, ne Bahâ ne de çocuk konusunda başarılı olamadığını düşünür.

Lînâ eve gider ve düşünür. Bir karar alır ve kafeye gelip Bahâ'nın yanına oturur. Bahâ ve kafe sessizdir. Ancak Lînâ sessizlikten bıkmıştır. Bahâ'yı kendisini dinlemeye zorlamakta kararlıdır. Kendi geleceğini kendi inşa etmeye, içindeki hisleri ona söylemeye kararlıdır. İstiyorum diye söze başlar. Bahâ ders notlarından başını kaldırıp ona bakar. Hislerini aktaracağını anlamıştır. Lînâ'nın çekingenliğinden faydalanıp üstüne gider. Söyle! Ne istiyorsun? Konuş!

Bahâ partisinin yaptığı gösterinin başarısız olduğunu ve hükümetin parti yetkililerini hapse attığını söyler. Gösterinin başarısızlığının sebebi Lînâ imiş gibi onu suçlayan sözler sarf eder. Lînâ ona saçmaladığını söyler. Bunun üzerine Bahâ son noktayı koyar. Kendisinden uzak durması gerektiğini ifade eder. Yoluna çıkan herkesi ayağıyla tekmeleyeceğini ve Lînâ'yı, milyonlarca insanı ve kendi babasını dahi öldüreceğini söyler. Lînâ'ya sorar: "Ne istiyorsun? Kimsin sen, bir şey bildirecek? Bizi esasında ne bağlıyor? Seni tanıyor muyum? Seni nerede tanıdım? Kimsin sen? Kafede bir kadın. Ne kadar komik, ne kadar acınaklı!"¹³⁶

Lînâ onu kaybetmemek için son bir yakarıyla senin için hiçbir şey ifade etmediğimi, yere attığın izmarit kadar değersiz olduğumu söyleyemezsin, der. Bahâ: "Ben senin kadar karmakarışık değilim. Ben aileme bağlıyım. Partinin ilkelerine sahibim. Gelecek planlarım var. Ne zayıfım ne de hayvan ve sırf bir kadın ve kendim için de yaşamıyorum. Özgürlük olarak adlandırdığın bu yaşam biçimi çöküştür. O sadece bir zaman geçirmeydi."¹³⁷

Lînâ kafeden müşterilerin bakışları arasında çıkar. Sırtını tramvay durağında bir direğe yaslar ve ağlayabildiği kadar ağlar. Kendini hareket eden tramvay ve gelen bir arabanın önüne atar. İnsanlar çığlık atar ve bir adam onu elbisesinden çekerek kurtarır. Şoför Lînâ'ya para koparmak için bu şekilde davrandığını söyleyerek hakaret eder. Şoförün elinden kurtulan Lînâ bir ara sokakta intiharda bile başarılı olamadığı için ağlamaya devam eder. Bir müddet sokaklarda başıboş dolaşır ve sonra kendini evinde bulur. "Eve gittim, sanki oraya geri dönmeye zorlanmış gibi. Hep eve geri dönmek zorundayım. Orada uyumak. Yemek. Yıkılmak. Kaderimi tayin etmek"¹³⁸

SONUÇ

Ene Ahyâ romanında yazar başkarakter Lînâ'nın düşünceleri vasıtasıyla genel toplum sorunlarını dile getirmiştir. Bizim konumuz olan kadının özgürlük arayışı kapsamında Lînâ'nın öncelikle tabulaşmış toplum kuralları ve çevredeki insanların görüşlerinden çekinerek yaşama biçimine isyanı fark edilmektedir. Hiç kimseyi önemsemeyip kendi arzuları doğrultusunda yaşama isteği olan Lînâ bu vesile ile ebeveynleri, kardeşleri, patronu, sınıf arkadaşları gibi

¹³⁵ Ba'lebekkî, age, s.303.

¹³⁶ Ba'lebekkî, age, s.321.

¹³⁷ Ba'lebekkî, age, s.323.

¹³⁸ Ba'lebekkî, age, s.327.

günlük hayatta ilişki içinde olduğu tüm bireylerle çatışır. Sadece kendisini değil Arap kadınlarını da geleneksel düşünceden, mezhepsel ve dinsel ayrımcılıktan kurtarmak ister. Bazen kadınları Arap toplumlarının sosyal geleneklerinin kurbanları olarak temsil eder. Fakat 1950'li yılların toplumu ne roman içinde ne de dışında bu düşünceleri onaylayacak durumda değildir.

Özellikle toplumdaki erkek egemenliğine şiddetle karşı çıkan Lînâ erkek hâkimiyetine boyun eğmeyi asla istememektedir. Romanın ilk kısımlarında hayatında bir erkeğe olan ihtiyacını reddeder ama daha sonra geri çekilir ve gerçekten bir erkeğe ihtiyaç duyduğunu kabul eder. Karşısına çıkan bu erkek komünist düşüncüyü savunan Bahâ'dır. Bahâ'nın Lînâ'ya karşı gelgitli tavırlarından ve kendi duygusal hislerinden dolayı ilişkisinin tam olarak sonunu göremez. Gün geçtikçe ona bağlanır ve evlilikten çocuğa kadar çeşitli hayaller kurar. Bu bağlamda isyan ettiği pek çok fikre eleştirdiği kadınlar gibi kendisi de karşı çıkmaz. Bahâ'nın kendisi ile eğlendiğini söyleyerek bitirdiği ilişkilerinden sonra büyük hayal kırıklığına uğrar hatta intihara bile kalkışır. Yazar Lînâ'yı iş, yükseköğrenim, aşk hayatında başarısızlığa uğratmış ve onu evine geri döndürmüştür. Bunun sebebi Lînâ'nın kendisini yönlendirebileceği hiçbir modelin mevcut olmayışı veya Bahâ'nın aşırı kolektivist düşüncesi ile Lînâ'nın gösterdiği plansız ferdiyetçilik arasındaki uyumsuzluk olabilir.

Romanda genel olarak varoluşçuluk ilkesi görülür. Yazar titiz bir gözlemlerle sosyal olaylar, aile içi ilişkiler ve kadının sosyal hayattaki yeri ve konumu incelemiştir. Bunun sebebi yazarın yaşadığı bölgedeki kültürel ortamla içli dışlı olması, üniversite, iş ve aile hayatında çeşitli sosyal tabakaları gözlemleyebilme imkânının olmasıdır. Üslubu genel olarak akıcıdır. Çağdaşlarından ünlü mecer edebiyatçısı Mihâil Nu'ayme kitabın üslubuna övgü dolu sözler sarf etmiştir: *"Üslup tek başına yeterlidir. Çünkü Ene Ahyâ kitabını kıymetli kılmıştır. Bu kitap klasik-modern diğer Arap edebiyatındaki herhangi bir kitap gibi değildir. Şüphesiz onun yeni, eşsiz bir üslubu vardır."*

Romanın dili fasihtir. Samimi, kendine özgü bir dil kullanımının yanı sıra yer yer ağdalı ve anlamayı zorlaştıran ağır ifadeler kullanılmıştır. Sonuç olarak Ene Ahyâ 1950'li yıllarda Lübnan'da genç bir kadın yazar tarafından bir kadının bireyselliği ve özgürlüğü dile getirdiği – önceki çalışmalara göre fark yaratan- ilk başarılı eser olmuştur. Yayınlandığında şiddetli tepkilere sebep olan eser kimilerine göre skandal kimilerine göre kadın hakları konusunda yazan yazarlara rehberlik eden öncü bir kitaptır. Eser pek çok dile çevrilmiş, doğuda ve batıda kabul görmüştür.

KAYNAKLAR

- 'Âbid İsmâ'îl- 'Abduh Vâzin, *"Mecelletu's-Şi'r ve dersu'l-hadise: Keyfe negra' mecelletu's-şi'r ba'de nfi karnin 'ala sudûrihâ"*, Cihetu's-şi'r, 9 Febrâyir 2007. <http://www.alhayat.com/article/1328178> 1.12.2018 21.23 Antuan, Haydar: *"Likâ ma'a Leylâ Ba'albakî"*, el-Havâdis, May 18 1979. Ba'lebekkî, Leylâ: *Ene Ahyâ, Dâru'l-Âdâb yay., Beyrut, 2010. Ich Lebe, Çev. Leila Chammaa, Lenos Verlag yay., Basel- Switzerland, 1994.*
- "Kuntu enzuru ile'l-câlisînâ Fi'l-magâhî ve egûlu: yecelûne men ene ve meb ekûnu." *El-Muharrir*, 25 Mâris 1975. *Nahnu bilâ ekni'ah*, Meşhûrâtu'n- Nedve'l-Lübnâniyye, 1959.
- Campbell, Robert: *I'lâmu'l- edebi'l-Arabiyyi'l-muâsır- Siyer ve siyer zâtiyye*, Beyrut, eş-Şâkiretu'l-Muttehide li't-Tevzî', 1996.

*Lübnanlı Yazar Leylâ Ba'lebekkî'nin Yaşıyorum Adlı Romanı Örneğinde
Kadının Özgürlük Arayışı*

- Emîn Huseyn, Cemîle: *el-Mer'etu Fi'r-rivâyeti'l-Lübnâniyyeti'l-muâsır (1899-2009)*, Dâru'l-Fârâbî, Lübnan, 2016. https://ar.wikipedia.org/wiki/بعلبكي_ليلى 1.11.2018 12.00
- Igberia, Halid: Laylâ Ba'albakî and Feminism throughout her Fiction, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, University of Edinburg, Scotland. el-Kâsım, Nebîh: *Fransuvâz Sâğân ve tilke'l-eyyâmi'lc Cemîle*, <http://www.nabih-alkasem.com/fransuaz.htm> 6.12.2018 14:33.
- Mu'tasım, Muhammed: *er-ru'yetu'l-fucâiyyât fi'r-rivâyâti'l-arabiyye nihâyeti'l-karni'l-ısrîn*, Dâru Ezme linneşri ve't-tevz'i' yay., 2004.
- Sfeir, George N.: "A Literary Letter From Lebanon," New York Times (Sep. 13, 1964) www.nytimes.com/1964/09/13/a-literary-lett.
- Sırtâh, Hayat: "Hivârun me'a er-rivâiyyeti Leylâ Ba'lebekkî", *Cerîdetu'l-Fecri'l-Cezâiriyye*, es-Safhatu's-Sekâfiyye, 19 Dîsembir 2009.
- "Hivârun me'a er-rivâiyyeti Leylâ Ba'lebekkî", *Cerîdetu'l-Fecri'l-Cezâiriyye*, es-Safhatu's-Sekâfiyye, 19 Ebrîl 2010.
- Walbridge, Linda S.: "Sex and the Single Shi'ite: Mut'a Marriage in an American Lebanese Shi'ite Community", 18 October 1997, <http://www.wlum.org/node/296> 5.11.2018, 21.54
- Yazıcı, Hüseyin: "Lübnan'da Kısa Öykü", *Şarkiyat Mecmuası*, İstanbul, 2009, sayı 15, ss. 157.
- Yûsuf, Şevkî Bedr: *Anatûlûciyâ: el-kıssati'l-kasîrati'n-nisveyyeti'l-Lübnaniyye*, Vekâletu's-sehâfeti'l-'Arabî, 2010, s.309.
- Zeydan, Corci: *Arab Women Novelists: The Formative Years and Beyond*, State University of New York Press, New York, 1995.